

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 33

13 – 14/2018

31. marec 2018

Cena 1,- €

Ludovít Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

LITERÁT PETER ŠTRELINGER
O ŠAMPÍONCH REVOLÚCIÍ
Strana 4.

VRAŽDA AKO ROZBUŠKA
DAVOVEJ PSYCHÓZY
Strana 5.

AGRODOTÁCIE NESLÚŽIA
NA SVOJ PŮVODNÝ CIEĽ
Strana 8.

KEDYSI POSIELALI DEMARŠE,
DNES MONITOROVACIE KOMISIE
Strana 13.

NÁRODNÝ MYSLITEĽ
AJ OBHAJKA JAZYKA
Strana 16.

SLOVO O SLOVENSKU

Mám pred sebou malú olejomalbu na dreve – obrázok Everta Púčka Vynášanie Moreny. A uvedomujem si, aká dávna musí byť táto naša tradícia, táto rozlúčka mladých dievčat so zimou! Dievky so spevom vynesú slamovú babu Morenu z dediny, von zo svojho sveta, za chotár, podpália a hodia do potoka, aby aj jej popol šiel ďaleko od ich sveta, keď dym už odvíja jarný vánok. Koľko rokov má toto gesto mladosti a jari? Tisíc? Dve tisícročia? Neviem, a ani na tom nezáleží. Ten zvyk je však istotne starší ako dejiny kresťanstva. Pochádza z pohanských čias – a pritom Sväté písmo a krst sme prijali už pred 1 150 rokmi, práve tejto jari je to najstaršie naše osmičkové jubileum. A vraj nemáme dejiny! Prítom staroslovenská reč bola v tých časoch jedna zo štyroch jazykov, ktorými sa človek mohol (podľa veľkňazov) rozprávať v chrámoch so Všemohúcim – po hebrejsky, grécky, latinsky a staroslovenčinou.

Vynášanie Moreny bolo symbolom zbavovania sa zimy, temna, smútku, aby si dievčatá už cestou späť od potoka mohli uviť venček zo žltých prvoseniek, zo snivých fialiek, z krehkých bleduliek či zo žiarivých sedmokrások... a radosť sa zo života, lebo prišla jar!

Kresťanstvo nám Veľkou nocou prinieslo ďalšie poslanstvo, symboliku a mravné poučenie. Aj s Judášom, pravdaže, patrí k veci. S narodeninami Ježiša Krista – čarovnými Vianocami, je Veľká noc celkom prirodzene najväčším kresťanským sviatkom roka. A večným poslanstvom. Lebo ak umučenie a smrť Posla evanjelia je krutým symbolom zrady a svetovej zloby, jeho zmŕtvychvstanie je dôkazom nesmrteľnosti pravdy. Bez pravdy je život živorením, hoci aj v blahobyte.

Pravda – a všetko, čo sa od nej odvíja: spravodlivosť, čistota vzťahov, múdrosť súdov a vlád, svet bez úplatkárstva – otvára životu brány k šťastiu.

Zahodme s dievkami na Púčekovom obrázku Morenu do zabudnutia.

Veľká noc je symbolom jari a nových začiatkov. Začnime znova! S väčším ohľadom na človeka, prosím. Lebo len o jeho živote, o nič iné!

Ján ČOMAJ

R - 2017034

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Z trosiek napádaného starého kabinetu povstala nová zrekonštruovaná vláda

Koalícia odvrátila štátny prevrat

Maroš SMOLEC – Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

Slovensko má po mesiaci od vraždy novinára J. Kuciaka a jeho snúbenice novú zrekonštruovanú vládu, ktorú však tvoria rovnaké koalíčné strany – Smer-SD, Slovenská národná strana a Most – HÍD. Premiéra Roberta Fica nahradil Peter Pellegrini, ministra vnútra Roberta Kaliňáka Tomáš Drucker, podpredsedu P. Pellegriniho Richard Raši, ministra kultúry M. Maďariča Lubica Laššáková, ministra zdravotníctva T. Druckera Andrea Kalavská a ministerku spravodlivosti L. Žitňanskú Gábor Gál. Jedine SNS si ponechala svojich ministrov vo vládných kreslách bez zmeny.

Komu politická kríza prospela, komu nie, aké boli skutočné motívy organizátorov protestov Za slušné Slovensko, sú hlavnými premennými posledných týždňov. Tieto faktory zásadne otriasli slovenským parlamentným systémom, ako aj ústavnosťou ako takou. Napriek vážnym turbulenciám sa situácia upokojila a plánované protesty na 23. marca organizátori vo viacerých mestách vrátane Bratislavy zrušili.

■ VRAŽDA NOVINÁRA

Je zjavné, že spúšťačom politických zmien bola vražda dvoch mladých ľudí v obci Veľká Mača. Hoci J. Kuciak písal o korupcii a klientelizme, nie je jednoznačne preukázané, že za jeho smrťou bola práve novinárčina. Nespokojnosť menšej časti národa sa pretavila do úvodnej demonštrácie za spravodlivé vyšetrovanie vraždy. Účasť na námestiach v slovenských mestách nebola zanedbateľná. A to využili opozičné politické strany. Aj keď organizátori ich nikdy nepustili na pódia pred ľuďmi, osvojili si ich hlavný politický zámer: Odchod premiéra Roberta Fica a predčasné voľby. Podporil to dokonca aj prezident Andrej Kiska. Odpor ulice rástol, lebo vládna strana Smer-SD odmietla rezignáciu ministra vnútra a predsedu vlády. A keď sa už k týmto požiadavkám pridal aj koalíčný Most –

HÍD, politická kríza bola v plnom prúde. Neudržateľnosť si uvedomil minister Kaliňák a o pár dní aj premiér Fico. Obaja odstúpili. A dobre urobili. Provokatéri na uliciach začali volať po krvi. Vyhorela kancelária Smeru v Žiline a B. Bugárovi sa vyhrážali likvidáciou. Situácia sa mierne upokojila. Dezignovaného premiéra P. Pellegriniho však na prvýkrát prezident A. Kiska nepodporil a jeho úvodný návrh novej vlády zamietol. Expert na ústavné právo Eduard Barány to prezentoval ako postup mimo slovenskej ústavy – teda v rozpore s hlavným dokumentom štátu. Pre den-

ník Pravda uviedol: „Prezident nezodpovedá za zloženie vlády a vláda nepotrebuje na výkon svojich právomocí dôveru prezidenta, ale parlamentu.“

■ ÚSTUP PREZIDENTA

Pellegrini prezidentov návrh akceptoval – a namiesto ministra vnútra Jozefa Ráza ml. (syna známeho speváka skupiny Elán) ponúkol prezidentovi krízového manažéra a podnikateľa T. Druckera. S tým už problém nemal a na druhý pokus Pellegriniho vládu vymenoval. Takýto postup považuje agilný poslanec Smeru-SD L. Blaha za

neprijateľný. Na sociálnej sieti napísal: „Slovensko je parlamentnou demokraciou. Vo voľbách získali väčšinu koalíčné strany, ktoré dnes garantujú väčšinu v parlamente na zostavenie novej vlády. Ústava je v tomto prípade jednoznačná: Prezident musí rešpektovať vôľu väčšiny poslancov. Ak niekto spochybňuje jasne vyjadrenú vôľu väčšiny v parlamente, koná proti základným princípom parlamentnej demokracie. Pošliapava ústavu, demokraciu a uzurpuje si moc, ktorú nemá. V politológii sa tomu hovorí štátny prevrat. A ústava v tejto súvislosti spomína vlastizradu.“

■ VOJNA POKRAČUJE

V mnohých demokratických krajinách – najnovšie aj vo Francúzsku – vyjdú do ulíc státisíce nespokojných občanov. Kritizujú vládne rozhodnutia. No tak ako rýchlo padla stabilná slovenská vláda s jasnými ekonomickými i zahraničnopolitickými úspechmi, s demokratickým systémom, s garantovanými ľudskými právami a so slobodou slova, sa často nestáva. Nebola pritom ani nepriamo zodpovedná za vraždu novinára. A navyše to možno nebolo ani stotisíc občanov, ako sme informovali v minulom vydaní SNN a prepočítali nízke percento demonštrujúcich. Napriek tomu tlak ulice bitku vyhral. Ale zápas o Slovensko stále pokračuje.

3 OTÁZKY PRE:

Petra KOČIŠA, majstra statívu, rýchlostí a krásnych veteránov

Je radosť vdýchnuť motorom nový život

• Kedysi ste boli motokárový aj motocyklový pretekár s veľkým P. Napokon, metropola Šariša bola týmito športovými aktivitami preslávená. Pripomente našim čitateľom vaše najväčšie úspechy na tratiach a okruhoch.

Stále pretekám, len som si dal väčšiu prestávku, lebo som sľúbil rodine, že sa budeme zúčastňovať na zrazoch s našim Wylisom... Na motokárah som súťažil od štrnástich rokov. Bol som dvakrát majster kraja a len čo som dostal vodičák, už som „lietal“ na motorkách. Desať rokov som túžil prebojovať sa do majstrovstiev republiky, čo sa mi v roku 1989 aj podarilo. Prišiel „kapitalizmus“, zväzarmy sa rozpadli a ja som sa dal na podnikanie. V roku 1995 som však opäť sadol do motokáry a znova získal titul majstra kraja; teraz už, pravda, pretekám v kategórii seniorov, baví ma aj enduro a motokros.

• Poznali sme vás aj ako fotografa s veľkým F, aj s vlastnou firmou s potrebami pre fotografov a výtvarníkov. Čo vám dala táto orientácia a zameranie?

Mal som prvý súkromný fotoatelier v Prešove a robil som všetko, aby som ako živnostník prosperoval. Príchodom digitálnej fotografie sa mnohé skomplikovalo a ja som musel k fotografovaniu priberať aj iné činnosti a rozširovať paletu služieb, lebo motorizmu som sa nevzdal, a to je náročný koníček. Začal som renovovať staré motorky a pôsobiť v tímoch pretekárov na veľkých podujatiach ako ME trebárs aj so Štefanom Svitkom...

• V súčasnosti ste „veteránista“ s veľkým V a so závideniahodnými, vlastnoručne zreparovanými (skôr vyplanými a vycizelovanými) ma-

šinami, ktoré vzbudzujú obdiv na každej prezentácii historických automobilov. Ktoré motoristické klenoty vám prešli rukami a stále sú vašou pýchou?

V lotyšskej Rige som dávnejšie kúpil torzo Willysa Knight Model 20 (1922) a päť či šesť rokov som ho dával dohromady, čo sa mi vďaka motoristickým skúsenostiam podarilo. Na to auto som pyšný. Na jednej veteránistickej akcii som získal naraz päť ocenení, čo nie je bežné. Nedávno som skončil renováciu Renaulta Dauphine a za ďalšiu remeselnú výzvu považujem takmer vrak Triumphu triedy A3. Práve mám neúrekom, ale pre mňa je to relax. Nerobím to pre peniaze, ale z lásky, ba až vášne. Teší ma, ak im vdýchnem nový život.

Zhovárал sa Emil SEMANCO
Foto: autor

V SNN 15/2018
SI PREČITATE

Čitateľom Slovenských národných novín prajeme pokojné veľkonočné sviatky v kruhu svojich najbližších.

■ Najbližšie vydanie nášho týždenníka SNN 15 vyjde s dátumom 14. apríl 2018
■ V ďalšom vydaní SNN bude kalendár osmičkových výročí slovenského národa!

BESEDNICA

Rôzne vedecké teórie sa zhodujú v tom, že jedným z najdôležitejších medzníkov našej civilizácie bolo vynájdenie a osvojenie si písma. Zaznamenávanie myšlienok posunulo ľudstvo do fázy kontinuálneho rozvoja, keď mohlo sledovať svoju časovú os, na ktorej sa pohybuje. Ešte dôležitejšie bolo to, že ľudia mohli navzájom komunikovať a navzájom sa ovplyvňovať či už v dobrom, alebo, bohužiaľ, aj v zlom. Keď v roku 1455 prišiel Gutenberg so svojim vynálezom značne urýchlenej tlače prostredníctvom samostatných písmen, výmena informácií ešte viac akcelerovala.

Začal to Gutenberg

Podobne ako ju urýchlil vynález telegrafu, rádia, televízie až po súčasné informačné technológie, ktoré svojou hustou sieťou omotali celú našu planétu. Trochu polopastisticky to môžeme ukázať napríklad na správe, že niekto niečo objavil. Nové teritórium, nový liek, novú kľebetu. V časoch ústneho prenosu trval prenos tejto informácie presne toľko, ako dlho trvala cesta nositeľa k prijímateľovi. Písomná forma už umožňovala viacero prijímateľov, ale predsa bola značne obmedzovaná nositeľom správy. Či už to bol peší posol, či na koni alebo nápis vytesaný do kamennej stély. Dnes už je cesta informácie k novému subjektu prakticky takmer okamžitá. Ale pozor! Ak hovoríme o informácii, tak hovoríme o nej ako o bezpríznačnej sume znakov. Až konkrétny význam týchto znakov určí, či ide o nový postup pri liečbe choroby, alebo o kľebetu, ktorá má za úlohu škodiť konkrétnemu človeku či ľuďom. Dnes sme sa dostali do bezprecedentného stavu, keď informácia je zdieľaná prakticky celoplanetárne, okamžite a následne je aj spätne nájditeľná. Do nášho života neuprosne a neodvolateľne teda vstúpili médiá. Viaceré mediálnych expertov pripomína, že technologický pokrok začína čoraz viac predbehať pokrok mentálny. Vývoj človeka z morálneho a etického hľadiska. Najvypuklejšie to vidíme napríklad na tom, ako si islamskí fanatici prostredníctvom internetu nájdu trebárs postup pri výrobe bomby a prostredníctvom sociálnych sietí naplánujú teroristický útok, výslednicou ktorého sú mŕtvi a zranení. Paradoxne v mene ideológie, ktorá vznikla začiatkom 7. storočia na arabskom polostrove, teda v čase, keď sa informácie mohli šíriť nanajvýš tak prostredníctvom traktátu napísaného na pergamente. Skríženie najmodernejších technológií s pradávny náboženstvom prerastajúcim do ideológie prináša nebezpečné a tragické ovocie. Tento fakt si uvedomuje každý rozmyšľajúci jedinec. No ten istý jedinec si nevedomí, čo napríklad znamená stret spomínaných technológií s temnou stránkou ľudskej povahy, ktorá je napájaná ziskuchtivosťou, túžbou po moci a strácaním morálnych a etických štandardov. Potom sa náhle čudujeme výbuchu agresivity, vulgárnosti, ktoré v spojení s klamstvom a manipuláciou začínajú okupovať čoraz viac náš komunikačný priestor. Pridajme k tomu globalizáciu a postupný presun bohatstva do rúk čoraz menšej skupiny ľudí, ktorí majú snahu ovládať okolie s cieľom znásobiť svoje zisky, a katastrofická vízia je na svete. Myslíme na to pri čítaní, počúvaní či pozeraní, ale najmä vtedy, keď sa napájame na internet.

Marek DANKO

Integrovaná zdravotná starostlivosť môže byť riešením aj pre Slovensko

Stredobodom služieb má byť pacient

Zhovárala sa Eva SISKOVÁ – Foto: autorka, internet

Súčasný stav v primárnej zdravotnej starostlivosti na Slovensku charakterizuje najmä výrazne klesajúci počet všeobecných lekárov, vysoká miera súkromných ambulantných poskytovateľov, množstvo malých ambulancií, financovanie prostredníctvom zdravotných poisťovní s rôznymi platobnými mechanizmami pre jednotlivé druhy služieb, minimálna miera služieb podpory zdravia, žiadna alebo nízka účasť regiónov a municipalít na organizácii a rozvoji zdravotných služieb a nijaká alebo len minimálna prepojenosť zdravotných a sociálnych služieb. S otázkami na túto tému sme sa obrátili na Ing. Jána KRÁLIKA, odborníka, ktorý sa profesionálne zaoberá výskumom a implementáciou nových modelov starostlivosti, inováciami, transformáciou a rozvojom služieb v zdravotníctve.

• Úroveň a spôsob financovania služieb neumožňujú investovanie do rozvoja modernej medicínskej infraštruktúry. Ako sa to riešilo v minulosti?

Pred rokom 1989 sme mali pomerne bohatú skúsenosť s rozvojom a plánovaním služieb v zdravotníctve. Výsledkom boli zdravotné strediská poskytujúce štandardizovaný rozsah služieb pre obyvateľov spádových oblastí (obvodov). K vtedajšiemu spôsobu organizácie sa už na Slovensku určite nevrátime. Centrálné plánovanie ako také, tiež nie je udržateľné. Keď odhliadneme od ideologického nánosu, prístupy, metódy a výsledky z tohto obdobia pôsobia na svoju dobu moderne aj v porovnaní s vtedajšou situáciou v krajinách, ktoré sú dnes vyspelejšie ako naša.

• Čo hovoria skúsenosti z iných krajín?

V mnohých krajinách je integrovaná či komunitná starostlivosť samozrejmosťou. Je organizovaná a do veľkej miery aj poskytovaná priamo regiónmi či municipalitami. Viditeľnou časťou integrácie sú tzv. komunitné alebo integrované centrá. Pripomínajú naše bývalé (a v niektorých prípadoch ešte aj súčasné) zdravotné strediská, len o štyridsať rokov modernejšie, zohľadňujúce vývoj v spoločnosti, správaní, medicíne a ďalších zdravotníckych vedách, biomedicínskych aj informačných technológiách, manažmente, architektúre atď.

• Dôvod, prečo sa v súčasnosti hovorí o integrovanej starostlivosti, je najmä ten, že zdravotná starostlivosť poskytovaná jedným typom poskytovateľa takmer vždy súvisí s inou službou zdravotnej, prípadne sociálnej starostlivosti...

Ak akceptujeme požiadavku, aby pacient bol stredobodom starostlivosti, potreba integrácie služieb je logicky nevyhnutným dôsledkom. Je odpoveďou na zložitost' vyplývajúcu z organizácie či skôr dezorganizácie pri využívaní a poskytovaní jednotlivých druhov súvisiacich služieb. Táto roztrieštenosť je jedným z dôsledkov vysokej miery špecializácie poskytovania (aj financovania) služieb. Ide o snahu zjednodušiť prístup občanov k zdravotným a sociálnym službám. Integrácia býva považovaná za jednu z účinných odpovedí na všeobecné spoločenské trendy. Ide najmä o: po a – úbytok zdravotníckych služieb z periférnych oblastí a ich „presun“ do veľkých sídiel. Pre mnohé sídla strednej a malej veľkosti to začína byť neriešiteľný problém, ktorý výrazne znižuje kvalitu života ich obyvateľov a pôsobí negatívne na ich budúci rozvoj. Po b – trvalý nárast skupín populácie, u ktorých existuje zjavná potreba prijímať súčasne zdravotné aj sociálne služby. Ide o skupiny seniorov, časti

chronických pacientov, ako aj sociálne znevýhodnené skupiny obyvateľov. Po c – snahu expertov, medzinárodných organizácií a tvorcov politik presúvať dôraz na rozvoj širšie ponímanej primárnej ambulantnej starostlivosti s očakávaním, že odľahčí alebo spomalí nárast „dopytu“ po lôžkovej starostlivosti, samozrejme v tých prípadoch, kde je to medicínsky možné. Na čo však ambulantní poskytovatelia spravidla nemajú personálne a materiálne kapacity a ani primerané zdroje financovania.

• Ak majú byť tieto služby integrované, malo by to byť na regionálnom a lokálnom princípe?

Väčšinou sa využívajú služby tam, kde bývajú, pracujú, študujú, vybavujú, nakupujú v meste, okrese, regióne. To platí aj o zdravotných a sociálnych službách. Integrácia v regióne by mala prebiehať medzi poskytovateľmi rovnakého, prípadne iných druhov zdravotnej starostlivosti, ako aj medzi zdravotnými a sociálnymi, prípadne inými

Medicínsky expert Ján KRÁLIK sa zaoberá novými trendmi v zdravotných službách.

službami poskytovanými verejným sektorom.

• O integrovanej starostlivosti sa u nás začalo intenzívnejšie hovoriť v roku 2014. Boli ste pri tom. Aké máte skúsenosti z jej uplatňovania?

Nezaobišlo sa to bez omylov, nepochopenia, predsudkov a podozrení. Sme síce o štyri roky múdrejší, ale stále nie je jasné, kto bude lídrom zavádzania integrovanej starostlivosti do praxe. Skúsenosti v iných krajinách napovedajú, že to môžu byť najmä lekári, sestry alebo municipality. Závisí to od viacerých faktorov, nikdy to nie je iba otázka administratívneho rozhodnutia.

Jednou z prvých príležitostí bol a stále je investičný program na podporu etablovania centier integrovanej zdravotnej starostlivosti (CIZS) vo výške viac ako stoštyridsať miliónov eur, financovaný z eurofondov. Program je zameraný na investície do infraštruktúry (budov a vybavenia). Nemajú byť cieľom, ale prostriedkom a motiváciou na zavádzanie integrovaných procesov a služieb. Tento program sám osebe však nemôže zabezpečiť integrovanú starostlivosť. Okrem rezidentského programu či naopak snahy o privatizáciu týchto fondov a vyradenie verejného sektora na úrovni miest, obcí a regiónov z rozhodovania nebolo po roku 2015 v tejto oblasti realizované nič. Privatizačné snahy sa síce podarilo eliminovať, žiaľ, opäť sa prejavuje najmä netransparentným a diskriminačným výberom obcí a miest, ako aj likvidačnými podmienkami pre poskytovateľov pri žiadaní o prostriedky.

O ČOM JE REČ

Opäť jedna z farebných revolúcií, ktorá tlie a možno už aj blčí na našom Slovensku? Všetko tomu nasvedčuje. Piatok čo piatok schádzajú sa na námestiach ľudia a mávajú heslami, volajú po predčasných voľbách. Nestáčila im demisia premiéra Fica a jeho vlády... Ani vymenovanie novej vlády Petra Pellegriniho. Zámienka na tieto masové manifestácie sa už takmer nespomína: vražda novinára Kuciaka a jeho snúbenice dala do pohybu davu.

Davová psychóza je nebezpečná vec. Znovu sa štrngá kľúčmi, aj keď organizátori sa vymenili. No i teraz sú na tribúnach najmä mladí ľudia, skoro ešte deti. Ich hlavným heslom je „Za slušné Slovensko“. Poznáme aj ich mená a tváre, hlavní organizátori manifestácií sa stretli s prezidentom Kiskom. No podľa informácie z médií manifestácie Za slušné Slovensko podporuje stošesťdesiat mimovládnych organizácií. A tie sú dotované zo zahraničia. Aj keď nemáme o tom dôkazy, všetko nasvedčuje tomu, že i za týmito nepokojmi stoja ľudia, ktorí za americké peniaze organizujú politické prevraty. Nemáme sa síce čím hrdiť, napokon už sme o tom písali dávnejšie,

že takými matadormi, odborníkmi na farebné revolúcie sú ľudia zo Slovenska. V tejto súvislosti pripomínam najmä rozsiahlu reportáž známeho francúzskeho publicistu Vincenta Jauverta, ktorú publikoval vo francúzskom ľavicovom týždenníku *Nouvel*

Šampióni revolúcií...

Peter ŠTRELINGER

Observateur. Ten za najkúsenejšieho organizátora považuje Pavla Démeša, bývalého ministra zahraničných vecí SR. Démeš v roku 2000 tajne koordinoval program zahraničnej pomoci vzbury proti Miloševićovi a v roku 2003 bol tiež dôverným radcom ukrajinských revolucionárov. Vývozcovia revolúcie, ako píše Jauvert, „majú na zvrhnutie despotov Východu unikátny know-how, pozostávajúci zo sofistikovanej zmesi nenásilnosti, marketingu a fund raisingu (zberu prostriedkov)“. Zopakujme si tiež, za svoje služby boli niektorí experti na farebné revolúcie menovaní prezidentom Bushom osobne za „šampiónov slobody“. „Revolúcia, to je trh s vysokou

konkurenciou,“ hovorí jeden zo šampiónov slobody Balász Jarábik (Slovák s pomaďarčeným menom), absolvent Kolumbijskej univerzity. A dodáva: „V prípade Oranžovej revolúcie na Ukrajine sa kontakty s veľkými súkromnými i verejnými organizáciami USAid a NED

začali ešte na jeseň 2003, teda rok pred Oranžovou revolúciou.“ NED (Endowment for Democracy – Národná nadácia pre demokraciu) je kľúčovou americkou mimovládnu inštitúciou participujúcou na destabilizácii, prevratoch a zvrhnutí cudzích vlád, ktorých predstavitelia nie sú po chuti Washingtonu. NED od roku 1991 dostala päť miliárd dolárov od amerických vlád. Z týchto zdrojov boli financované všetky farebné revolúcie v Gruzínsku, Kirgizsku, na Balkáne a, samozrejme, na Ukrajine. A keď sú peniaze, všetko sa dá, všetko ide ľahko, aj organizácia manifestácií. Experti na farebné revolúcie potom verbujú aktivistov, zvlášť mladých ľudí. Tí sú odvážni,

nemajú majetok, nemajú čo stratiť. Iba ak život – ale to si v mladosti málokto z nich uvedomuje!

Ako sa to deje? Pochválil sa s tým aj Pavol Démeš, ako sa v auguste 2004 zišli mladí aktivisti – Ukrajinci z hnutia PORA v pionierskom tábore na Kryme. „Štrelávali sme sa v malých skupinkách na pláži. Dokonca sme aj spali na piesku v malých chatkách. Bolo to skvelé,“ vysvetľoval Pavol Démeš. A potom hurá na barikády! Do ulíc! Organizovať majdany! Pravda, dôležité je, aby pri tom boli kamery televízie, najlepšie CNN, tá to potom rozšíri do celého sveta. Na samotnej revolúcii sa už revolucionári – teda „šampióni slobody“, nezúčastňujú. Rozdali tričky, zástavky, propagačné materiály, navrhli heslá a transparenty, zabezpečili doláre a eurá a veľká armáda aktivistov sa už dá do pohybu. Tušíme to všetci, aj keď ich na tribúnach nevidíme, že „šampióni slobody“ sú v kdesi v pozadí. „Rada starších“ Sorošovej Nadácie pre otvorenú spoločnosť, ktorej členmi sú napríklad Pavol Démeš či Rudolf Chmel (inak v blízkom rodinnom vzťahu s prezidentom Kiskom), na všetko dozerá, aby to klapalo. A my s obavami hľadíme do budúcnosti, či to našim „šampiónom slobody“ napokon vyjde – ako na Ukrajine?!

Za kvetnatým názvom farebná revolúcia sú vence a množstvo smútočných oznámení

Vražda ako rozbuška davovej psychózy

Ludovít ŠTEVKO – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Politické zneužitie smrti začínajúceho novinára Jána Kuciaka opozíciou, mimovládny organizáciami i hlavou štátu nemá na Slovensku obdobu od roku 1989. Keby každá násilná smrť hrozila vyvolať protivládny puč, tak by sme tu mali pokus o štátny prevrat každý týždeň. Možno je takéto tvrdenie na prvý pohľad pritiažené za vlasy, ale na podstate veci sa nič nemení, pretože život každého človeka je rovnako cenný, bez ohľadu na to, či ide o život novinára, alebo anonymného človeka z ulice.

Systém, v ktorom žijeme, vyprodukoval nielen mafiánov, o ktorých sme doteraz čosi vedeli len z talianskych filmov, ale vniesol do nášho verejného života aj nové pojmy – mafiánske vraždy, výpalníctvo, úžeru, daňové podvody a špinavé politické hry v boji o moc. Niekedy rovnako špinavé geopolitické hry vyúsťia do ďalšieho novotvaru, ktorému v 21. storočí ktosi vymyslel kvetnatý názov farebná revolúcia. Elitná česká novinárka Tereza Spencerová, známa svojimi bystrými komentármi a analýzami v Literárnych listoch, o situácii na Slovensku povedala: „Iste, všetko čoraz viac pripomína farebné revolúcie... Mňa však na tom najviac zaráža, že „demokratická ulica“, jej think tanky a peniazmi preplnené nadácie chcú presadzovať heslá a princípy, ktoré neriešia žiadne aktuálne problémy a namiesto nich operujú len so symbolmi. Robert Fico už ponúkol demisiu, ako keby to on zavraždil Kuciaka a jeho priateľku. Napokon, ukázalo sa na neho prstom ako na páchatela rovnako ľahko ako v kauze Skripal na Rusko. Presne nechápem, čo je v pláne. Chaos, spochybnenie volieb ako základného princípu demokracie? To je predsa šialené!“

■ ORGANIZOVANÁ HYSTÉRIA

Šialených vecí, nenávisťnej politickej propagandy a mediálneho ohľupovania je okolo nás toľko ako každodenného chleba. Smrť Kuciaka vyvolala v opozičnom tábore a na ulici organizovanú hystériu, o ktorej Lucia Ďuriš Nicholsonová povedala na plné ústa: „Nič lepšie sa nám nemohlo stať.“ Teda nič lepšie ako vražda! Alebo mimovoľné prerieknutie Igora Matoviča: „Míľnik, ktorý sme dosiahli vraždou Jána Kuciaka a jeho snúbenice...“ Teda vražda ako dosiahnutý míľnik opozície! Nie je to ohavné a cynické?

Po troch týždňoch vybičovanych negatívnych emócií je načase zamyslieť sa nad tragickým prípadom ambiciózneho, ale takmer neznámeho novinára Kuciaka, ktorého nemožno porovnávať s novinárskym esom na Malte – so zavraždenou Daphne Caruanovou Galiziovou. Maltská polícia (podobne ako slovenská) zmobilizovala všetky sily a šesť týždňov po atentáte zadržala niekoľko osôb, všetko maltských občanov. Polícia zatiaľ nevie, či si s investigatívnou novinárkou vybavovali osobné účty, alebo boli nájomnými vrahmi. Iste je len to, že nikto zo zadržaných v kauzách Galiziovej nefiguroval. Ostrie jej novinárskeho pera bolo namierené na premiéra Jozefa Muscatu a jeho manželku, údajnú účastníčku aféry Panama Papers. Maltská novinárka zverejňovala nové, často aj pre políciu prekvapujúce skutočnosti. Náš mladý novinár nepriniesol do verejného života svojimi článkami nijakú mediálnu bombu. Vo svojej nedokončenej heslovitej práci písal väčšinou o známych veciach, na ktorých slovenská polícia pracovala alebo boli predmetom súdnych rozhodnutí. Sám to v článku uviedol o dnes už zatknutom mafiánovi z vadalovskej rodiny: „Antonino Vadala napríklad figuruje na Slovensku v niekoľkých súdnych rozhodnutiach.“

■ ZNÁME FAKTY

Áké objavy o talianskej mafii vlastne zverejnil slovenský investigatívny novinár, pre ktoré by ho vraj musela umlčať Ndrangheta? Zaujímavým, ale rovnako známym faktom pre

slovenské bezpečnostné orgány bol prienik firiem rodinnej vetvy kalábrijskej mafie na východ Slovenska. Opäť Kuciak: „Pred štrnástimi rokmi prišiel do Michaloviec Talian Carmine Cinnante... Taliana Cinnanteho obvinili z nedovoleného ozbrojovania a sudca okresného súdu v Michalovciach mu vymeral dva roky podmienčne.“

O pôsobení talianskych podnikateľov a ich firmách sa na Slovensku predsa vedelo. O tom, že sa u nás usídlili talianske mafie, že sa tu ukrývajú a investujú, už celé roky písal nedávno aj znalec mafiánskeho prostredia taliansky novinár Roberto Saviano. O tom, že Antonino Vadala, úspešný podnikateľ v poľnohospodárstve, v obchode s realitami i v energetike, plánoval v Lučenci postaviť dve fabriky za niekoľko desiatok miliónov eur, bola od roku 2009 verejne známa skutočnosť. Tohto „ctihodného vlastníka firiem“ poznal už predtým aj bývalý podpredseda vlády a minister hospodárstva Pavol Rusko, dnes obvinený z vážneho kriminálneho deliktu.

Na margo zistení samotného Jána Kuciaka a jeho informátorov treba poznamenať, že mafia sa od čias krstného otca dona Corleoneho dost zmenila, výrazne sa internacionalizovala, preto je zložitá odhaľovať jej medzinárodné prepojenia a dokazovať jej nezákonnú činnosť. Taliani zápasia so svojou povestnou mafiou niekoľko storočí a trvá im aj dnes mnoho rokov, kým dokážu tejto hydre s hadím telom useknúť aspoň niektoré z jej deviatich hláv. Bezpečnostný analytik Milan Žitný pre Pravdu uviedol, že je veľmi ťažké preniknúť do vnútra mafie: „To mlčanie, spolupatričnosť a tvrdé tresty, ktoré kedysi sicílska mafia zaviedla a majú ich aj v iných organizáciách sprisahaneckého typu, to zabraňuje tomu, aby ste k nim jednoducho a rýchlo prenikli.“

■ VELA OTÁZOK

Mafiánskymi rodinami zo skupiny Ndrangheta sa nezaoberal iba Kuciak, ktorý nečerpal svoje informácie len samostatne z internetu, ako hovoril jeho šéfredaktor z portálu Aktuality, ale spolupracoval na téme s ďalšími

cho, špecialisti na výrobu dych berúcich správ sa neštítali ani bulvarizovať a politicky zneužívať taký vážny zločin, akým je dvojnásobná vražda.

Pravda o zločine domnelej popravy Jána Kuciaka bola prozaickejšia, aj keď mala náznaky inscenácie: vrah zanechal na mieste činu odkaz – nábojnice vzbudzujúce dojem zaseknutej zbrane, akoby niekto chcel, aby bolo jasné, že vraždu spáchal amatér. Je to zamotané a nedáva to zmysel. Taliansky prokurátor Bruno Cherchi sa nedávno vyjadril jednoznačne: „Antonino Vadala a jeho skupina boli pod stálym dozorom policajných zložiek z viacerých štátov a nemohli byť za organizovaním vraždy Jána Kuciaka.“

Talianskej polícii sa totiž podarilo infiltrovať do mafiánskej skupiny vlastného agenta a ten by musel čosi vedieť o príprave vraždy možno nepohodlného, ale z hľadiska informácií nebezpečného pre mafiu bezvýznamného slovenského novinára.

■ ŤAŽKÝ ORIEŠOK

Kuciaka a jeho družku mohol zavraždiť nájomný vrah alebo ktokoľvek, koho novinár poznal. Páchatel sa nedostal do domu vo Veľkej Mači násilím, všetko nasvedčuje tomu, že mu jeho obyvatelia v nočných hodinách otvorili dvere dobrovoľne ako známemu človeku. To je podobná záhada ako motív vraždy. Mafiánska pomsta takto nevyzerá, mafia by svoju obeť zlikvidovala inak. V rovnici je veľa neznámych a je otáznne, kedy a či sa tento zločin ešte niekedy vyšetří. Pre vyhladovanú a štvrté volebné obdobie bezmocnú opozíciu „nič lepšie sa nemohlo stať“. Novinára zavraždili počas vládnutia koalície Roberta Fica, a tak sa najmä najsilnejšia vládna politická strana, jej líder a aktuálny minister vnútra stali terčom. Špekulatívne argumenty o prepojení mafie s úradom vlády sa ponúkli davu a mašinéria mimovládok začala pracovať na plné obrátky. V tej chvíli plných nádejí na definitívne skoncovanie s legitímne zvolenou vládou nám médiá nepripomenuli vyjadrenie Pavly Holcovej, ktorá v rozhovore na poznámku pýtajúceho sa novinára, či do tej mafiánskej kauzy boli zapojení politici zo Smeru, zareagovala: „Zdôrazňujem, že to nebol nejaký zásadný zvrät v tej kauze. Bolo to iba ďalšie prepojenie, nie je to nikto zo špičiek Smeru. Nie je to nijaká senzácia, je to iba ten posledný kontakt.“ Matovičova camorra však vedela všetko: poznala kontakty a označila aj vinníka vraždy v najvyšších poschodiach vládneho kabinetu.

■ ROZBUŠKY DAVU

Reakcia ulice na Kuciakov prípad nebola ničím novým, čo by sme nevideli inde v destabilizovaných štátoch – povedzme na východe od našich hraníc. Prvé pokojné zhromaždenie v Bratislave, ktoré sa dožadovalo rýchlo vyšetriť vraždu novinára, prešlo do druhého dejstva, kde sa pred tichlým davom v mnohých mesiacoch objavili na scéne známi herci a zabávači aj „revolucionári“ zo škôl s požiadavkami na odstúpenie vlády. Urážlivé transparenty umocňovali vulgárne výkriky. Napätie eskalovalo aj prezident slovenskej opozície, ktorý len ťažko skrýval svoju animozitu voči premiérovi a ministrom vnútra. Vieme prečo, lebo práve títo dvaja ústavní činitelia otvorene hovorili o kauzách podnikateľa v prezidentskom úrade.

Nasledujúce kroky protagonistov vysoko toxickéj, široko medializovanej krízy a jej rozuzlenie už poznáme. Mimovládne a opozično-prezidentské kalkulácie o predčasných voľbách pomaly blednú a vytratia sa z nášho života ako temné myšlienky. Treba veriť, že Slováci sú rozvážny národ.

GLOSA

Obzor prezidenta pri odmietnutí Jozefa Ráza ml., nominanta Smeru, na post ministra vnútra, bol rovnako obmedzený ako obzor Jánoša Tesnošila v hre Jána Chalupku Kocúrkovo alebo Len aby sme v hanbe nezostali. Bola to absurdná hra súčasného Kocúrkovana s prezidentskou štandardou, v ktorej bola rozhodujúcou zápletkou fotografia stará sedem rokov. Na nej ktosi z prezidentskej suity objavil Ráza ml. v spoločnosti bývalého ministra vnútra Roberta Kaliňáka, a to, uznajte, sa v prezidentovom sídle nedalo tolerovať...

Kocúrkovan so štandardou

Uchádzači o verejnú funkciu máte výstrahu: nesmiete si podať ruku s personou non grata, nejakým Kaliňákom, musíte odvrátiť hlavu, keď ho stretnete na ulici, lebo inak vás prezidentská kancelária diskvalifikuje.

Pellegrini sa zahrával s ohňom – mohol sa vyhnúť nedôstojnej diskusii s prezidentom tým, že by novú vládu nechal odklepnúť hercom a študentom na námestí SNP. Alebo by rovno ponechal na rozhodnutí pouličného výboru, aby vládu do konca tohto volebného obdobia zostavili samotní demonštranti v spolupráci s mimovládami v košári Open society Foundations. Koordinačné centrum v Grasalkovičovom paláci by bezodkladne schválilo takúto vládu a bol by na ulici pokoj.

Nebudeme ďaleko od pravdy, ak povieme, že v tej vláde by museli sedieť herci ako Kňažko, Kramár, Kemka, Vášaryová, študenti ako Šeliga, Farská, Straka, tiež nevládni aktivisti ako Orlovský, Havran ml. či Smatana. A keby sa rozhodovalo na ulici aj o náčelníkovi Slovenskej informačnej služby, mohol by sa nim stať skúsený znalec problematiky ŠTB Ján Budaj. Veď „mafiánsky štát“ takúto vládu potrebuje.

To, čo zostavila koalícia Fico, Danko a Bugár, je „nedôveryhodné“, preto treba iniciovať referendum o predčasných voľbách. Pravda, ak koordinačné centrum a pouličný výbor nepride s nejakými novými požiadavkami. Lebo vox populi, vox Dei. Múdry mysliteľ, starý anglický filozof Alcuin k tomu dodáva: „Nepočúvajte tých, ktorí tvrdia, že hlas ľudu je hlasom Božím, lebo zbesilosť davu je vždy veľmi blízka šialenstvu. Slováci, vyberte si!“

Ludovít ŠTEVKO

Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Na Slovensku denne prichádzame najmenej o dvanásť hektárov pôdy Agrosektoru chýba multifunkčná stratégia

Zhovárал sa Ján ČERNÝ – Foto: Štefan KAČENA

Inžinier Ladislav LYSÁK je spoluzakladateľ Nezávislého združenia ekonómov Slovenska, niekdajší poslanec Národnej rady Slovenskej republiky, bývalý veľvyslanec SR v Indii a pedagóg na Ekonomickej univerzite v Bratislave. Matičný týždenník ho požiadal o odpovede na chlebové otázky, ktoré sa dotýkajú každého z nás.

• Ste autor viacerých literárnych diel, odborných štátí i podkladov pre reformy či legislatívu v oblasti ochrany slovenskej pôdy. Jednu zo svojich kníh ste napísali Pôda je národné bohatstvo i záruka štátnosti. To by mohlo byť východisko nášho rozhovoru. Ako v súčasnosti zaobchádzame s týmto našim bohatstvom a symbolom štátnosti?

Odpoveď na takú závažnú otázku nemôže byť, bohužiaľ, uspokojivá. Aj keď už v základnom programe Nezávislého združenia ekonómov Slovenska (NEZES) v roku 1991 sme pôdu definovali ako „historicky objektívne prvotnú existenciu základňu nášho národného bohatstva. Je prírodnou platformou a zároveň zdrojom plodivých životných a pracovných podmienok nášho obyvateľstva“ (Zborník NEZES č. 8). A nepochybne je jedným z pilierov našej historickej štátnosti. Ktorú si často najmä mladšie generácie pre nedostatocne poznanie nevážia a nebránia. Je len ťažko zdôvodniteľné, že za únikom najúrodnejších oblastí poľnohospodárskej pôdy „stojá“ lesné porasty, vodné, dopravné, priemyselné stavby, zahraniční investori, rozsiahle logistické centrá, priemyselné, bytové, rekreačné a iné komplexy. Podľa štatistik FAO ide o globálnu tendenciu vo vyspelých štátoch. No my aj teraz, podľa údajov Slovenského štatistického úradu (2012), prichádzame z celkovej výmery 2 410 812 hektárov denne o dvanásť hektárov pôdy. To je varovný signál – bez dostatočnej odozvy!

• Pokusy o legislatívnu ochranu tu boli a niektoré aj v Ústave SR; prax však, najmä

nedávna, ukazuje, že slovenská pôda „uniká“ aj niekam do zahraničia. Treba teda čosi zjavne ešte urobiť. Čo by to malo byť?

Pôda, na nej a v nej sa nachádzajúce poľnohospodárske oblasti, lesné, vodné a nerastné zdroje, prístupové a iné oblasti, bola a je vzhľadom na jej stabilný charakter

nestavia. Nie je aj toto „hriech“ našej generácie na budúcnosti Slovenska?

To sú najväčšie, neodpušiteľné krivdy na našom ľude. Úžitok z našej pôdy nám patrí celý. Ako nám to pripomínajú najvýznamnejšie osobnosti našej histórie. Poznatky a, žiaľ, nereálne konštruktívne

pri neustálom počte obyvateľstva našej planéty stále vzácnejší tovar. No jej význam ako dedičstva našich otcov – Slovanov – je ďaleko hlbší. Je to naša vlasť. Ako náš jedinečný básnik Sládkovič vyjadril „je to rodisko naše, roky mladosti, plnosti života i mohyla našich kostí“. Takže legislatíva má zodpovedať kľúčovej úlohe pôdy ako trvalého základu obživy, ale aj garancie zachovania národnej identity na našom historicky pôvodnom/autochtonnom území.

• Každý skôr narodený občan Slovenska si pamätá na žirné lány pôdy v najvyššej bonite, dnes na nich stoja fabriky, logistické haly, diaľnice. Pritom neúrodnej pôdy máme naozaj dostatok a na nej sa

programy na ochranu a efektívnejšie využívanie pôdy a celého agrosektora pre vrcholové inštitúcie aj pre hospodársku prax, spracované v súčinnosti s fundovanými poľnohospodárskymi odborníkmi, boli hlavným dôvodom mojej iniciatívy a aktívnej podpory Rady SES-NEZES, ASA, ako aj Národohospodárskeho odboru Maticie slovenskej s cieľom spresniť ústavný zákon. Zorganizovali sme tri kolokviá a z prezentovaných štúdií prezentovali publikácie.

V druhom kroku sme s kolektívom významných odborníkov skúmali aktuálne problémy a perspektívy formovania agrosektora a rurálnej politiky a hľadali účinné riešenia kľúčových problémov i cesty ich riešenia v novodobých podmienkach postkrízového vývoja

Ekonomický odborník Ing. Ladislav LYSÁK nie je nováčik na stránkach SNN, kde sa vyjadruje k hospodárskym problematikám – tentoraz k naliehavým otázkam starostlivosti štátu o pôdu a agrozorot.

zahraničných subjektov sa výrazne neobmedzil. Naďalej pôsobia nielen jednotliví agenti, ale dokonca špecializované organizácie v Bratislave aj v ďalších mestách, ktoré dokážu skupovať už aj celé bývalé družstvá. Najmä na južnom a západnom Slovensku. Je najvyšší čas, aby aj v súčasnom turbulentnom období zodpovedné vládne a samosprávne inštitúcie aj občania požadovali urýchlenú radikálnu nápravu. Aby sa našim malým aj stredným farmárom uľahčil byrokraticky brzdený prístup na nákup pôdy. Aby dotácie – aj za neobrábanie pôdy – zostali len paródiou nezodpovedného hospodárenia s pôdou.

• Ako vnímate najnovší trend – združovanie farmárov od veľkodružstiev, je v ňom šanca na oživenie poľnohospodárstva?

To závisí od prírodných aj iných podmienok. Po účasti na kolokviách prichádzajú za mnou na konzultácie jednotlivci i viacerí s úvahami o smerovaní ich projektov. Sú rôznorodé. Tak napríklad istá skupina dvadsiatich mladých farmárov nakúpila rovnakú plochu pozemku na pestovanie ovocných stromov vedľa seba a každý hospodári individuálne. Sú nadšení z voľnosti a nezávislosti pri výbere a spôsoboch realizácie svojich zámerov, nápadov, poradí ich uskutočňovania. Iní už nakupujú spoločne a podľa individuálnych potrieb používajú niektoré stroje a zariadenia. Je prirodzené, že družstevníctvo, prípadne iné participatívne formy sú rôznorodé – napr. Mandragona, ESOP i Huawei... Vyžadujú istú dávku prispôsobovania, kooperácie. No sú spravidla produktívnejšie.

■ A ZÁVER?

Urýchlene vypracovať a presadzovať dlhodobú stratégiu multifunkčne ponímaného agrosektora v rámci národohospodárskeho komplexu a priebežne zabrániť neopodstatnenému úniku pôdy a efektov z nej do pôsobnosti zahraničných subjektov. Týka sa to aj za ostatné dve desaťročia zdvojnásobenej ťažby drevnej hmoty a veľkej časti jej exportu na susedné trhy bez novej finalizácie v domácom prostredí.

európskej a svetovej ekonomiky a spoločnosti. Výsledky sú prezentované v publikácii Hlavné smery rozvoja agrosektora a rurálnej politiky Slovenska. Systematické aktivity a výsledky tretieho kolokvia, prezentované v spomínanej publikácii Pôda je národné bohatstvo i záruka štátnosti, boli podobne ako z predchádzajúcich dvoch kolokvií zaslané vo forme výziev kompetentným predstaviteľom vlády, Národnej rady i Európskej únie. Tak sme aj v súčinnosti s fundovanými odborníkmi z agrosektora vrátane Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory i Ministerstva poľnohospodárstva a rozvoja vidieka prispeli k spresneniu článku 4 Ústavy SR a nahradeniu zákona č. 140/2004 Zb. z. a prijatiu zákona č. 137/2017 Z. z., s platnosťou od prvého júla 2017

• Pôda akoby nám prestala byť živiteľkou, stala sa biznisom, pre niekoho mimoriadne výnosným. Ved' aj odborníci z praxe poukazujú na to, že ju ani obrábať nemusíte, ak ste šikovný, dotácie získate. Nemal by byť adresátom najrôznejších agropodpôr výlučne hospodár, ktorý na pôde pracuje a neraz doslova drie od svitu do mrku?

Doterajšia pôsobnosť nového zákona o pôde nie je uspokojivá. Presun získania pôdy do rúk

Šafarenie a špekulácie s pôdou majú neraz až zločineckú podobu Agrodotácie neslúžia na pôvodný cieľ

Ján ČERNÝ – Ilustračné foto: Štefan KAČENA

Podnikaniu na Slovensku sa medze nekladú. Ani podnikaniu s pôdou. Nie však na pôde, pretože to je úplne iný a oveľa prarčnejší prípad. Na pôde podnikajú gazdovia a družstvá, s pôdou zas väčšinou biele kone poľnohospodárskej mafie. Kým v prvom prípade ide o biblický očistec, v tom druhom priam o raj na zemi.

Pôdu ani netreba vlastníť. Načo vyhadzovať obrovský kapitál za jej kúpu a najmä v situácii, keď je do istej miery predaj poľnohospodárskej pôdy do zahraničia formálne limitovaný zákonom? Stačí si ju prenajať. Od štátu, od vlastníkov, a dokonca aj od tých, ktorí si ju už prenajali. Alebo – zabráť. Že sa u nás pôda v rozpore so zákonom nemôže zaberat? Spýtajte sa malých gazdov a prípadne aj predsedov viacerých pôdohospodárskych družstiev. Malí sú zastrašení, vytlačení a ak odolávajú, tak neraz ich stroje a zariadenia poškodzujú „neznámi“ vandali. Na pôde tých veľkých stačí parazitovať, prisat' sa ako kliešť. Vlastníctvo totiž treba dokázať, a nech sa súdi družstvo. Nie ten parazit. Stačí si dať iba trochu pozor, zorientovať sa čiastočne v systéme europodpôr, ktorý je maximálne nepriehľadný, a prideme na zaujímavé zistenie – na hektár prenajatej pôdy aj bez toho, aby sme do nej čo i len zakopli motykou, môžeme dostať až takmer štyridsaťnásobok hodnoty jeho prenájmu v podobe

eurodotácií. Ak to nie je zlatá baňa, potom čo je to? A ktorý gazda alebo farmár či družstvo na Slovensku, nech už to nazveme akokoľvek, má z vlastnej obrábanej pôdy štyridsaťnásobné čisté výnosy?

■ STAČÍ MÁLO

Laicky vysvetlené – eurodotácie majú dva základné piliere, ba skôr stúpe, ktoré ich pohlcujú. Prvý pilier v podstate umožňuje čerpať peniaze bez vykazovania akejkoľvek protihodnoty, iba za to, že pôdu takým či onakým spôsobom vlastníte alebo máte v prenájme. Potom existuje aj druhý, takzvaný „rozvojový“ pilier. Tam už sa na udeľenie podpôr vyžaduje istá pridaná hodnota, akási práca. Legislatívne takmer nič nebráni tomu, aby sa v zásade celý objem prostriedkov z prvého piliera presunul do druhého a pôdny klondajk na Slovensku by veľmi rýchlo osirel. Prestal by byť zaujímavý, o pôdu by mali záujem iba tí, ktorí by jej bohatstvo vedeli zúročiť v produktoch na nej doposťovaných, dochovaných alebo pri

tak často skloňovanej krajnotvorbe. Európska komisia najnovšie nariadenia viacerým členským štátom vrátiť dotácie za porušenie pravidiel o agrodotáciách v minulých rokoch. Ich hodnota dosahuje 346,5 milióna eura. Viac ako tretinu z celkového objemu (132,4 milióna eura) bude musieť vrátiť Grécko, ktoré Brusel obvinil z „rozsiahlych a pretrvávajúcich chýb v údajoch v oblasti pestovania bavlny, ovocia a zeleniny, produkcie olivového oleja, ako aj rozvoja vidieka“.

Európska komisia žiada vrátenie dotácií od dvadsiatich z dvadsiatich siedmich členských štátov Únie. Popri Grécku musia najväčšie čiastky vrátiť Poľsko (92 miliónov eur), Španielsko (47,5 milióna eura), Francúzsko (vyše 19 miliónov eur), Británia a Holandsko (obe krajiny po 18 miliónov eur). Medzi štátmi, ktoré budú musieť poskytnuté prostriedky vrácať, je aj Slovensko, ktoré by malo vrátiť vyše tri milióny eur za problémy spojené s nedostatočnou kontrolou v oblasti rozvoja vidieka. Z ďalších krajín sú to ešte

Rozmanitosť prírodných motívov inšpiruje fotografa k takýmto snímkam, ale polia, lúky i vinice na Slovensku lákajú aj špekulantov na nekalé podnikanie, ba až zločinné praktiky.

Belgicko, Bulharsko, Cyprus, Dánsko, Estónsko, Nemecko, Fínsko, Maďarsko, Írsko, Taliansko, Luxembursko, Portugalsko a Švédsko. Aj keď Európska únia v ostatných rokoch výrazne obmedzila objem dotácií do agrosektora, ešte stále tvoria vysoký podiel z celkového rozpočtu Únie. Z toho tohtoročného je to zhruba štyridsať percent, teda asi 55 miliárd eur.

■ KONTROLY U NÁS

Popri Európskej komisii ako takej už avizoval záujem o „prax“ u nás aj Európsky úrad pre boj proti podvodom (OLAF) so sídlom v Bruseli. Zrejme čoskoro vyšle svojich

vyšetrovateľov na Slovensko. Bez ohľadu na to, akú podobu budú mať jeho zistenia, jasné je, že vláda na Slovensku, akákoľvek vláda, musí čo najskôr aspoň čiastočne vyrovnať dlh voči vlastným farmárom. Tí dostávajú štátne dotácie na najnižšej úrovni zo všetkých dvadsiatich siedmich členských štátov Únie, teda nielen tých „starých“ a ekonomicky nepochybne oveľa silnejších. Je priam logické, že na Slovensku by mala mať prioritu zásada – slovenské podpory slovenským agropodnikateľom na slovenskej pôde. Platí to prakticky v každej krajine EÚ, prečo by to nemohlo a nemalo platiť u nás?

Do slovenského školstva sa kdekto obúva, ale výhrady stoja neraz argumentačne na vode

Reformátorov školstva by sme mohli vyvážať, ale kam?

Štefan SAMSON – Foto: Štefan KAČENA

Diskusie o skvalitňovaní školstva a vzdelávania sú často chaotické, neodborné a na prvý pohľad či počutie natoľko liberálne, že sú až demagogické. Riadiť sa podľa nich by nevedelo k zlepšeniu vzdelávania, ale k jeho ponechaniu na voluntaristické a dobrodružné konanie a vývoj.

Takéto svojvoľné názory počujeme z rozhlasu, televízie a čítame aj v novinách. Z tlače, konkrétne v Hospodárskych novinách zo 4. februára tohto roka, sme sa mohli dozvedieť, že „školy by si mali samé vyberať, čo chcú učiť“. Autorkou tohto odporúčania bola zrejme redaktorka Romana Gogová. Popri gramatickej chybe – nie školy samé, ale školy samy – ak by sme mali takúto požiadavku obsahovo brať doslovne a riadiť sa podľa nej, musíme ju hneď odmietnuť ako nereálnu a nezmyselnú. Rovnako je nezmyselná a zavádzajúca aj ďalšia požiadavka v tom istom denníku a od rovnakej autorky, že „rodičia by mali určovať, čo majú školy učiť“. Úplne nepravdivé je aj autorkino tvrdenie, že „to, čo sa deti učia, určuje len štát, a že učitelia v tomto smere nemajú nijaké slovo“. Vraj je to názor analytikov, ktorí sa na tom zhodli. Akí a ktorí analytici to sa už nedozvedáme.

AKÁ JE REALITA

Realita je však taká, že školy, ich riaditelia a prostredníctvom nich aj učitelia majú voľnosť vo vyučovaní a do určitej miery aj povinnosť ju využívať. Túto možnosť však nevyužívajú v miere, v akej by ju mohli a mali. Relatívnu voľnosť v zasahovaní do formy a obsahu vyučovania na základných a stredných školách majú aj ich zriaďovatelia. Ani tí ju nevyužívajú v miere, v akej by ju mali. Práve nevyužívanie tejto čiastočnej voľnosti zásahov do vyučovania zo strany škôl a ich zriaďovateľov spomaľuje, brzdi prirodzený prístup a vývoj skvalitňovania vzdelávania. Záujem škôl a ich zriaďovateľov na zlepšovaní vzdelávania by mal byť vyšší a spontánnejší, ako je dnes. To, že ich angažovanosť je malá, ukazuje, že ku skvalitňovaniu vzdelávania sa stavajú, akoby sa ich to netýkalo. Pokým školy a učitelia nebudú chcieť, vzdelávanie sa zlepšovať nebude.

Na ich väčšiu angažovanosť nemusí byť ani veľký projekt školskej reformy a netreba na ňu ani veľa peňazí. Ak hovoríme o voľnosti vo vyučovaní a jej využívaní, kritika by nemala smerovať na ministerstvo, ale na školy a učiteľov, že túto možnosť dostatočne nevyužívajú. Pritom je celkom samozrejme, a to

Školskú reformu treba urobiť. Aby sa stala skutočnosťou, musíme ju naozaj chcieť, s jej potrebou a uskutočňovaním sa musí stotožniť celá verejnosť a najmä rodičia a učitelia. Školská reforma musí dostať spoločenskú podporu, ale aj podporu všetkých politických strán.

by nemal nikto spochybňovať, že čo učiť obsahovo a metodicky má prvostupňovo patriť do kompetencie ministerstva školstva.

KRIKA REZORTU

Kritika zaznieva aj na ministerstvo školstva a na jeho terajšiu šéfkou ministerku. Kritizuje sa najmä riadenie rezortu a pomalosť konania v reforme vzdelávania. Ministerka Martina Lubyová nie je vo funkcii dlho, dostala na starosť rezort s mnohými problémami, ktoré treba riešiť a odstrániť. Je už devätnásť šéfka nášho školstva. Ani s jedným doterajším ministrom školstva od vzniku našej štátnej samostatnosti nebola spokojnosť. Ani jeden z nich neposunul školstvo a vzdelávanie k podstatne vyššej kvalite a bližšie k meniacim sa potrebám hospodárskej a spoločenskej praxe a k medzinárodným štandardom vzdelávania.

Ako sa zdá, ani s touto novou ministerkou poniektorí premúdreli, ktorí jednoznačne vedia, ako lepšie riadiť školstvo a vzdelávanie, už nie sú spokojní...

Zbytočne ju naháňajú do uskutočňovania školskej reformy, aj keď je pravda, že je veľmi potrebná a nevyhnutná. Vyčítajú jej, že problémy v školstve narastajú, ona ich nerieši a len ich tlačí pred sebou. Termíny, ktoré si sama predsavzala a stanovila, neplní a nedodržiava. Učebnice, ktoré ministerstvo sľúbilo, stále v školách chýbajú... Rovnako je to aj s Národným progra-

Bez spoločenskej podpory a úprimného zaangażovania sa všetkých politických strán a relevantných inštitúcií ostane aj tá najlepšia reforma iba na papieri.

mom vzdelávania, ktorý oproti pôvodným plánom mešká. Podľa vševediacej poslankyne Veroniky Remišovej (OLaNO) je meškanie reformy školstva už neúnosné. Kritiky je teda dost. Až sa zdá, že je jej priveľa, a nie vždy opodstatnenej, zbytočne rozduchávajúcej sváry a nepokoj.

Títo kritici, neraz tendenční a konjunkturálni, si neuvedomujú, vlastne nechcú uvedomiť, že zásadná reforma v školstve a vo vzdelávaní je dlhodobý proces s celým radom vážnych problémov – metodických, obsahových, finančných, ktoré treba riešiť. Pred začatím reformy je najprv potrebné náležite ju pripraviť. To znamená jasne vedieť, prv ako ju začneme realizovať, čo vlastne všetko a prečo

chceme reformovať, ako to urobiť, poznať a zabezpečiť jej materiálne a finančné prostriedky. Dobre pripravená reforma po každej stránke je prvým, veľmi dôležitým krokom jej postupnej realizácie.

ŠKOLSKÁ REFORMA

Školská reforma, teda zmeny v systéme riadenia školstva a obsahové zmeny vo vzdelávaní a v jeho štruktúre sú potrebné najmä preto, lebo naše súčasné vzdelávanie neplní svoje úlohy a ciele, ktoré sa od neho vyžadujú. Tie mu v prvom rade a v podstate stanovuje náš hospodársky a spoločenský život.

Školstvo a vzdelávanie má pripraviť študujúcich pre potreby hospodárskeho a spoločenského života.

tok existujúceho systému riadenia a vzdelávania. Reforma v školstve je práve o náprave tejto neutešenej situácie. Viacerí ministri školstva na pokusoch o jej riešenie a realizáciu stroskotali. A ani nová ministerka s jej presadením to zrejme nemá ľahké a už vôbec nie vyhraté.

VÝHRADY NA VEDENIE

Aj keď pri nastupe do funkcie Martina Lubyová vyhlásila, že chce pokračovať v školskej reforme s využitím dokumentu Učiace sa Slovensko, dnes sú proti jej konaniu, resp. nekonaniu viaceré výhrady. Vyčítajú jej nielen pomalosť v zavádzaní reformy, ale aj zmeny v kompetenciách štátnych tajomníkov na ministerstve a tiež v rámci reorganizácie riadenia rezortu, zrušenie samostatnosti analytického útvaru Inštitútu vzdelávacej politiky.

Pravdaže, najviac nespokojnosti zaznieva z opozičných strán. Ich predstavitelia tvrdia, že ministerka zrušením analytického inštitútu potvrdzuje nechť uskutoční systémové zmeny vo vzdelávaní. Pritom M. Lubyová jasne vysvetlila, že nejde o zrušenie Inštitútu vzdelávacej politiky, ale v rámci reorganizácie len o jeho nové začlenenie. Pri zmenách v kompetenciách je nespokojnosť najmä u štátneho tajomníka na ministerstve za koalíčnú stranu Most – Híd.

Tí, čo sa v školskej politike vyznajú, vedia, že školská reforma, ktorá by náš vzdelávací systém orientovala a viedla k podstatne vyššej kvalite vzdelávania, než máme dnes, nie je ľahký, ale náročný a zložitý problém a úloha. Jej realizácia nie je jednorazový, ale dlhodobý, dá sa povedať že neustále prebiehajúci proces. Treba ju náležite obsahovo dobre pripraviť, určiť časové etapy jej postupného uskutočňovania, finančne a materiálne jej realizáciu zabezpečiť.

Školskú reformu treba urobiť. Aby sa stala skutočnosťou, musíme ju naozaj chcieť, s jej potrebou a uskutočňovaním sa musí stotožniť celá verejnosť a najmä rodičia a učitelia. Školská reforma musí dostať spoločenskú podporu, ale aj podporu všetkých politických strán. Mala by ju schváliť vláda a mal by ju schváliť aj parlament, aby sa jej uskutočňovanie stalo záväzným nielen pre terajšiu, ale aj pre každú nasledujúcu vládu.

O takýto prístup a podporu uskutočňovania školskej a vzdelávacej reformy sa usiluje ministerka školstva Martina Lubyová. Svedčí o tom aj jej vyhlásenie začiatkom nového roka, že najväčšou výzvou v ňom bude pre ňu aj pre celý rezort príprava Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania.

Autor je univerzitný profesor.

FEJTÓN

Jusko sa zastavil v recepcii hotela, aby si objednal svoju obľúbenú kávu. S recepciou sa dohodol, že mu pikolo bez mlieka donesie na terasu. Jar sa už prebúdzala, v blízkom parku sa naháňali veвериčky – čierna a ryšavá, poznal ich, občas sa vyšťverali aj na susedov orech, ale to skôr na jeseň a začiatkom zimy, teraz by na ňom nič nenašli. Teraz si musia dokonale prevetrať mozgové závitky, aby si spomenuli, kde uložili orechy a ďalšie dobroty. Lebo veвериčky zabúdajú. Popri ich zábudlivosť si spomenul tiež na čosi, čo sa v súvis s nimi nedávno dozvedel: ako si na jar, len čo sa vyliahnú vtáčatá, dopĺňajú bielkoviny. Najradšej majú ešte holé, neoperené. Kým párik vtáčích rodičov usilovne zbieral hmyz, veвериčky si po zime dopĺňali svoj stravný lístok... Myslel na to, malými dúškami

chlipkal kávu a sledoval, ako sa inštalatéri v blízkom parku usilujú sfunkčnúť fontánu. Nešlo im to na prvý pokus, zrejme niektoré trysky boli zanesené jesenným či zimným svinstvom, a tak

ľudí. Ale už ho fakt oziabalo, a preto sa vrátil na recepciu zaplatiť účet.

Keď pri platení líčil recepcnej svoje postrehy, aj ona priložila polienko do mozaiky spomie-

funguje na fotobunku! Stačí, aby ste sa v istej vzdialenosti priblížili k dverám a tie sa otvoria. Ráďte vstúpiť, pán zákazník. Pardon, pán medved! Ako to už pri podobných príležitostiach

ník, až vtedy z nej spadlo olovo obáv, až vtedy pochopila, že je koniec poplachu. Služba-nedslužba, dala si so zákazníkom poldecák finskej vodky. Nebola na to zvyknutá, až ju striaslo, no cítila, ako sa jej alkohol vo vnútri rozlieva, zohrieva ju, okysličuje bunky, vracia krv do tváre a pokoj do rúk a nôh. V počítachi sa dozvedela, že maco sa už pohybuje v inej časti mesta, že sa potuluje v záhradách rodinných domov.

Jusko si cestou domov spomenul, ako mu jeden známy pár dní po tom, čo mesto navštívil maco, hovoril, že bol aj v jeho záhrade. Videl ho spoza záclony, no ani nemukol. Našťastie, minulého roka sa jablká vinou jarných mrazov neurodili, takže asi hľadal zbytočne, zakončil vtedy svoje rozprávanie a od miestnej cigánky na trhu kúpil plnú sieťku jonatánok. Možno preto, aby bol nabudúce pripravený.

Marián ŠIMKULIČ

Maco sa ešte na návštevu mesta vráti

si museli pomáhať ich rozobrať a následným prečistením. Na terase ho už oziabalo. Takéto gurmánske vyvedávanie ku skorej jari ešte nepatria. Kávu dopil včasnšie, ako mával vo zvyku. Aj vodostreky vo fontáne už v hutných gejzíroch striekali a voda vzápätí dopadala na kameninové dlaždice. Spomenul si pritom, ako pred rokom, keď mesto navštívil vyše stokilový maco, pri svojich potulkách riadne vysmádal a práve v tejto fontáne sa osviežil. Počul to od mnohých

Práve mala službu a vďaka internetu aj informácie o tom, kde sa maco pohybuje. Tušila, že po tom, čo prešiel cez koľajnice, objaví sa v bezprostrednej blízkosti hotela. A zrazu ho uvidela. Stál pri fontáne a pil vodu. Raz dokonca mala pocit, že sa obzrel smerom k nej a ona reflexívne stiahla hlavu za záclonu. V tej chvíli si pomyslela, že sa stane niečo hrozné. Že ju medved' zbadal a vyberie sa do hotela. Navyše, poznáte systém otvárajúcich sa dverí v hoteloch, ktorý

býva, nevedela si spomenúť, ako dvere uzamknúť. Aj keď macovi by nerobilo problémy prejsť aj cez zatvorené. A tak len čakala, pomaly ani nedýchala. Nevie, či uplynula minúta, alebo ubehlo i viac času, keď zazvonil aparát.

„Vieš o tom, že v blízkosti hotela sa pohybuje medved'?" pýtal sa jej ktosi. Zložila. Akurát ty mi o tom budeš hovoriť, idiot! Vravela si v duchu a rozklepali sa jej pritom kolená, a aj zuby drkotali. Keď sa otvorili dvere a v nich sa objavil známy zákaz-

Čiernoklačianska slonovinová pyxida je nezaplátiteľný klenot sám osebe

Posledná cesta mnícha Chrabra

Miroslav PIUS – Foto: archív autora a Štefan KAČENA

Ani nie pol kilometra od obce Čierne Kľačany neďaleko Štulerovho mlyna na Mlynských dieloch, ako to miesto oficiálne označujú katastrálne mapy, našli v roku 1974 miestni školáci Stanislav Lukáč, Milan Švec, Dušan Filipčík a Milan Tonka vo výkope na vtedy hlbenej obecný vodovod zvyšky ľudskej kostry a biele úlomky čohosi neznámeho s reliéfnymi vyobrazeniami ľudských figúr a zvierat. Popravde, hľadali v rigole predmety z vojny – samopal, helmou alebo pušku..., možno čosi iné, čo je v detských očiach poklad. Našli však pravý klenot. V zemných prácami porušenom hrobe boli okrem kostí aj zlomky vzácnej slonovinovej pyxidy – klenotnice. Ktorýsi z chalanov ich aj začal doma zliepať kanagomom a spájať dovedna včelárskym drôtkom, ale to už prichádzal čas veľkého archeologického objavu. Pravdaže, o náleze sa dozvedeli odborníci a okolie mlyna sa stalo významnou archeologickou lokalitou. Jednou z našich najvýznamnejších, lebo slonovinová pyxida – z Čiernych Kľačan, je nielen slovenský unikát, ale aj európsky archeologický fenomén. Jej vznik datujú do polovice prvého storočia nášho letopočtu... Ako sa však staroveká pyxida, zjavne z iných civilizovaných končín, dostala na Nitriansko? A ako do blízkosti Zlatých Moraviec? To sú otázky, na ktoré archeológia nevie odpovedať... Ale mohlo to byť aj takto.

Som Metodov žiak Naum. Moje pôvodné meno je Chabr. Som autor spisu O písmeňach. Jeden zo sedmopočetníkov. V kláštornom učilišti mi dali meno podľa starozákonného proroka Nahuma, ale aj ja som zo slovenskej zeme, kde som prežil detstvo i mladosť. Spolu s mojimi duchovnými bratmi Klimentom a Angelárom nás priviedli ako otrokov do Benátok. Za veľké peniaze nás vykúpil bulharský cár Simeon. Deväť rokov som žil na brehu Bieleho jazera. Neďaleko mesta Ochrid som vlastnými rukami postavil kostol archanjelovi Michalovi pre večnú slávu Božiu...

Aj tu na skalnatých a kamenistých brehoch jazera som stále myslel na mojich súkmeňovcov, na našu osadu, ktorá bola od Nitavy vzdialená tak na pol cesty slnka po oblohe. Stále s láskou spomínam na svojich rodičov a súrodencov. Viem, že už do svojich čistých srdcov prijali nášho spasiteľa Ježiša Krista. Uchovávam si v myslí otca, ktorý ma ako chlapča každé leto privádzal k uličku – včelínu s úmí z dutých kmeňov stromov a ja som mu pomáhal opatrovať včely a vyberať med...

●●●
Neviem odkiaľ a od koho sa môj duchovný brat biskup Gorazd dozvedel, čo za podlosť na nás strojil Viching. Ale dozvedel sa to tri dni predtým, ako sa to skutočne stalo. Zavolať ma na dvor nášho učilišťa, posadili sme sa do tieňa vysokej jablone. Gorazd mi položil ruku na plece a povedal: „Brat Naum, ty, ja a Kliment sme slovenskej krvi, ale len ty môžeš urobiť to, čím ťa mienim poveliť. Vlastne ťa ani nepoverujem ja, ale náš učiteľ, nebohy, na nebesiach oslávený a po pravici Krista sediaci brat Metod. Ale skôr, ako ti to tajomstvo vyjavím, tuto na časoslov mi odprisahaj, že budeš mlčať ako hrob. A budeš mlčať, ako sa na Božieho raba patrí aj vtedy, keby ťa Vichingovi ľudia chytili a mučili.“

Keď to dopovedal, jeho tvár nadobudla tvrdosť kameňa. Pochopil som, že ide o veľmi vážnu vec, preto som oddane po ňom opakoval slová prisahy. Potom sme sa obidvaja pobrali do jeho cely. Spod prične vytiahol niečo zabalené do kusa opracovanej kože. Chvíľu váhal, či má rozviazať úzke remence, potom sa náhle rozhodol, mykol šnúrkami, koža sa rozprestrela a na stole sa zjavilo niečo biele, aj v tme vysielajúce belostné svetlo. Malá kruhovitá nádoba zo slonoviny, do ktorej sa ukladali hostie. Stávala na oltári vo svätostánku. Stámal som od prekvapenia. Trasúcimi sa rukami som sa po prvý raz dotkol pyxidy, ktorú priamo z Konštantínopola priniesli naši učiteľia Cyril a Konštantín.

●●●
Neznámy majster rezbár zrejme zanechal v tvrdej slonovine v zobrazení figúr a zvierat posolstvo, šifru, tajomstvo, ktoré treba rozlúštiť. Oráč, vytvarovaný najvýraznejšie, okrem oslavy jeho bohumilej práce mohol symbolizovať aj založenie nového mesta, veď volakedy sa bežne radlom vymedzoval ich obvod a hrady. Radlo ťahal na vonkajšej strane býk a na vnútornej krava. Ale

Súsošie vierozvestcov sv. Cyrila a Metoda s „písmom“ a pyxidou od akademického sochárky Ludmily Cveňošovej, ktorá sa tiež podieľala na rekonštrukcii tejto unikátnej pamiatky z veľkomoravských čias.

o aké mesto išlo? O založenie Ríma? Konštantínopola? Alebo o nejaké iné mesto? Je oráč na pyxide Romulus? Z povestí o založení božieho mesta Ríma vieme toľko, že dvoch malých chlapcov Romula a Rema dojčila vlčica a vychovával ich pastier Faustulus...

Z úvah ma vyrušil Gorazd, stlačil mi jemne rameno, akoby pripomínal, že nemáme veľa času.

„Brat Naum, túto pyxidu mi pred smrťou dal do úschovy náš učiteľ Metod s prosbou, aby som ju chránil ako oko v hlave. Je to dar samotného byzantského cisára Michala III., ktorý dostali Rastislavovi vyslanci pri svojej návšteve v Konštantínopole. Vyrobil ju neznámy antický majster v Ríme alebo v Konštantínopole. Teraz, keď nás Vichingovi rabi vyhli, mučili, bili a rozhnali po krajine, chcem tento skvost dať do úschovy tebe. Citím, že už čoskoro zomriem. Sily ma opúšťajú, ale ty si ešte svieži muž. Si čestný, nikdy si nezradil nášho učiteľa, ani knihy, reč a obrady vykonávané v našom jazyku. Vždy si stál za naším učiteľom. Vždy si bol jeho príkladný žiak. Zober tento posvätný Boží predmet, zachovaj ho na večné veky pre ľud, ktorý z našich rúk prijal Ježiša Krista. Zachovaj ho pre novú svätú cirkev na Nitave a Morave. Pred Vichingovými drábmami sa schováš v malom kosto-

liku v osade Kostelany. Poznám ten kraj. O kostol sa stará mních Martin, syn Markov. Dáš mu tento list, a keď mu povieš, že ťa posielam ja, prijme ťa s láskou ako svojho syna. No... a teraz sa naposlady pobozkajme, lebo nevieme, či sa v tomto živote ešte stretneme!“

●●●

Zo zoborského kláštora som sa tajne vykradol v noci preoblečený za obyčajného pútnika, ktorý nemá kde hlavu skloniť. Cestu cez hory som dobre poznal, chodievali sme ňou, keď sme navštevovali bratov, ktorí slúžili Ježišovi v novopostavených kostoloch. Lesnej zveri som sa nemusel báť, v našich lesoch neboli veľké dravce, iba ak zatúlaný vlk... Posmeľovala ma modlitba, ktorú nás naučil Gorazd. Šepkal som si ju do kroku. Tak som došiel až k opustenému hradisku, ktoré miestni volali Veľký Lysec. Pri svite mesiaca bolo zreteľne vidieť múry postavené z vápenkových kameňov a z otesaného pieskovca. Minul som kopec Ploska, na ktorom stál kostolík, ktorý pod mesiacom pripomínal bielu labuť vznášajúcu sa na zelenej vode. Zaradoval som prítomnosťou kríža a vykročil som ešte rýchlejšie. O dobrú chvíľu som stál pred bočnými dverami vedľajšej sakristie, kde spával mních Martin. Trikrát som zaklopal na dvere, potom ešte dvakrát za sebou. Také bolo dohovorené

Zrekonštruovaná pyxida poskytuje plastickú predstavu o pôvodnom vzhľade tohto archeologického klenotu.

znamenie. Martin ma musel čakať, pretože rýchlo otvoril dvere a vťahol ma dnu. Sviečkou mi osvietil tvár, aby sa presvedčil, kto som. Vzápätí ma objal veľkými dlhými rukami: „Vítaj, brat Naum, neviem, čo také vzácne máš pri sebe a ani to nechcem vedieť. Stačí mi Gorazdovo slovo. Choď si hneď ľahnúť, iste si po ceste cez hory unavený. Ráno sa porozprávame...“

Ráno som vstal skôr ako on. Potíchu som prešiel zo sakristie do hlavnej lode kostola, aby som sa pri skromnom oltári pomodlil. Brat Martin sa ku mne po chvíli pridol, modlili sme sa spolu. Po jednoduchých raňajkách som sa ho spýtal, kde by som mohol bezpečne ukryť „tú vec“ vpred Vichingovými drábmami, ak by sem vtrhli. Martin sa mi dlho pozeral do tváre. Bez slova mi podal hrubý masívny kľúč a viedol ma von z kostola. Prešli sme lesom k malej, v zemi vyhlbenej pivnici, ktorá mala masívne dubové dvere.

„Toto bude dobrý úkryt. Nikto o nej nevie, len ja. Sám som vykopal túto pivnicu, lebo som tušil, že prídu zlé časy. Ja odídem a ty ukry to, čo ukryť musíš. Kľúč si nechaj.“

●●●

Tak som sa stal strážcom Metodovho pokladu. S Martinom som pobudol

celé dva týždne. Bolo nám dobre pri spoločnej práci i modlitbách, aj keď správy, ktoré nosil, keď sa vracal z bohoslužieb v neďalekých osadách, neboli povzbudzujúce. Vichingovi sliediaci so Svätoplukovými ozbrojencami chodili po celom okolí a hľadali našich druhov, čo ešte ostali v krajine. Odvážali ich cez Panóniu buď do Benátok, alebo ich predávali Frankom do otroctva.

Druhú nedeľu po spíne príbehol brat Martin celý zadýchaný, ledva lapať dych. Náhlil sa od mnícha Petra, ktorý sa zdržiaval v osade Pogran, len kúsok od Nitavy, a zverené ovečky navštevoval na koni. Od neho sa dozvedel, že Vichingovi drábi zajali ďalších našich bratov z učilišťa a že sa stroja prekušať všetky kostoly a fary na okolí. Čo bude so mnou a pyxidou ďalej? Sadli sme si za stôl a dlho sa radili. Martin navrhol, aby som odišiel ešte ďalej od Nitavy. V malom drevenom kostoliku v Opatovciach pri Moravciach má spoľahlivého známeho – brata Michala. Pošle mu po dôveryhodnom poslovi list, aby som sa mohol u neho schovať aj s pyxidou.

Nebol som si na čistom, či naši nepriatelia pátrajú len po mne, alebo vedia aj o Metodovej relikvii. O ďalších sedem slnc som sa s Martinom rozlúčil, natiahol na seba opäť starý zrodatý pútnický odev, pyxidu som starostlivo zabalil a v noci sa vydal po lesných chodníkoch až tam, kde sa končia tribečské hory a začína sa Inovec. Znepokojený som celý čas premýšľal nad svojou situáciou aj nad osudom spolubratov, ktorých už Viching zajal.

Som Nitran, všade naokolo je moja zem, krajina mojich dedov a pradedov, no zrazu tu nie som doma, som exulant, vyhnanec vo vlastnej krajine, prenasledujú ma franskí drábi a bojím sa o život. Ako sa toto mohlo stať a ako to mohol Svätopluk dopustiť? Taký veľký a sebavedomý panovník? Vládca veľkej ríše... Nenachádzal som uspokojivú odpoveď. A čo budem ďalej robiť? Budem stále utekať? A dokedy? Kedy sa to prenasledovanie skončí?

●●●

Do Opatovciach som prišiel cez lúky a polia hlboko v noci. Už ma čakal brat Michal, ktorý sa tu staral o malý drevený kostolík. Veľmi na neho zapôsobilo, že som jeden z Metodových žiakov a že uschovávam relikviu, ktorú posvätil samotný biskup. Správal sa ku mne s náležitou až posvätnou úctou. A čo bolo pre mňa povzbudzujúce, bol fakt, že sa na nič nevyppytoval. Dal mi kľúč od kostola s prosbou, aby som „tú posvätnú vec“ schoval niekde v kostole. A to som hneď aj urobil.

Skrýval som sa v malej miestnosti priamo vo svätostánku. Neostávalo mi inšie, len nevychádzať cez deň na Božie slnko a v noci v napätí dávať pozor, či sa neozvú neznáme kroky na drevenej kostolnej podlahe. Boli to úzkostné a dlhé noci bez spánku.

V Opatovciach som sa nemohol dlho držať. Prišli chýry, že vojenská družina prehladáva už aj Moravce, a tie sú len na skok. Znovu som si napochytrou zbalil svojich pár zvrškov, pyxidu starostlivo zabalil, rozlúčil sa s bratom Michalom a v noci som sa znova vydal na cestu. Kráčať som až do úsvitu. Ráno, ani neviem ako, ocitol som sa na kraji lesa nad malou osadou Klinča (Kľačany). Pod mohutným dubom som od únavy zaspal. Zobudil ma hrejivý lúč priamo na tvári a zbadal som, že neďaleko pri lesnom výbežku do poľa stálo uličie. Na doráňaných nohách z posledných síl som sa dotrúmal k včelínu.

Stál pri ňom vysoký agát, ktorého biele kvety prenikavo voňali. Cítil som, ako ma opúšťajú sily a zľakol som sa toho, že ma tu nájdú prenasledovatelia alebo nepriatelia ľudia, ktorí ma udajú vojakom. Vo včelíne som našiel železný kosák na obilie. Začal som ním pri agáte hĺbiť jamu. Keď bola vyššie laktá, vložil som do nej pyxidu, jamu zasypal hlinou a zem dlaňou utlačil.

Akoby som mal v hrudi puknutý zvon. Schúľil som sa vedľa kmeňa stromu, čo vôňou väbil včely... Počul som, ako bzučia... Ten zvon v hrudi slabol. Oči hasli... Z diaľky som počul slová žalmu...

„Lebo zmizli ako dym moje dni, ako vyschnuté drevo vyschli. A kosti moje ako suché chrástie vyschli. Zrazený som bol ako seno a vyschlo srdce moje, takže som zabudol jesť chlieb môj. Lebo popol ako chlieb som jedol a môj nápoj s plačom som miešal...“

Odovzdávanie cien diváckej ankety OTO 2017 poznačila nenáležita propaganda

Rozpačité Osobnosti televíznej obrazovky

Alexander GOCZ – Foto: archív autora

Osobnosť televíznej obrazovky je divácka anketa, v ktorej raz ročne hlasujú diváci o svojich najobľúbenejších televíznych osobnostiach a programoch. Jej vyhlasovateľom je týždenník Plus 7 dní, organizátorom agentúra APA. Hlasovanie prebiehalo v dvoch kolách prostredníctvom webových stránok alebo anketového lístka uverejneného v printových médiách. Rekordérkou v počte ocenení je Adela Vinczeová, má ich dovedna pätnásť, Marcel Merčiak dvanásť, osem herečka Zdena Studenková...

Už v názve samotnej ankety je použité slovičko, ktoré je v dnešných časoch viac než dvojnásobne, teda „osobnosť“. Z hľadiska pôvodného významu tohto slova teda človek, ktorý je vo svojom fachu profesionál, jeho dielo je originálne a zároveň dotýčny má vysoké ľudské kvality, predurčuje priamy prenos zo slávnostného vyhodnotenia do vysielania verejnoprávnou RTVS. Lenže súčasná situácia v našom verejnom živote spôsobila, že pri prezentácii našich televíznych osobností mal divák občas rozporuplné pocity.

■ HVIEZDY A HVIEZDIČKY

Keď v sobotu večer 17. marca zasadil slovenskí televízni diváci k svojim prijímačom, čakal ich program, v ktorom si na javisku Slovenského národného divadla v priamom prenose Jednotky RTVS prebrali ocenenia tvorcovia a protagonisti v štrnástich kategóriách, pričom novým členom siene slávy sa stal herec Milan Kňažko.

V kategórii moderátor spravodajstva získal ocenenie Ľubomír Bajanič (RTVS), Jozef Kubáni (Joj) si prevzal sošku za oblasť redaktor spravodajstva, dve sošky za najlep-

šieho moderátora športu a komentátora športu si z javiska opery SND odnášal Marcel Merčiak (RTVS), osobnosťou TV publicistiky sa stala Kristína Kovešová (Markíza), cenu v kategórii moderátor TV programov si prevzala Adela Vinczeová, ktorá zároveň získala aj ocenenie absolútny OTO za najväčší počet hlasov spomedzi víťazov všetkých kategórií. Hlasovanie televíznych divákov rozhodlo o tom, že spevákom roka sa stal Ondrej Kandrác, speváčkou Mária Čírová, v kategórii hudobné skupiny si cenu prevzala skupina IMT Smile, Michal Hudák je víťazom v kategórii herec, herečkou roka je Luiza Garajová-Schrameková. V kategórii seriál roka získal najviac hlasov seriál Naši (Joj), programom roka sú Extrémne premeny (Markíza), kategóriu zábavných programov vyhrala Zem spieva (RTVS). Cenu týždenníka Plus 7 dní, o ktorej rozhodujú novinári a redakcia tohto týždenníka, získal zábavný program Inkognito (Joj).

■ SUTERÉN PROPAGANDY

Zbehlší diváci uvedené ocenenia v jednotlivých kategóriách viac-menej očakávali, keďže slo-

venský „mediálny rybník“ je dost čitateľný. No štandardnú situáciu priamych prenosov poznačili udalosti z posledných týždňov. Konkrétne protesty občanov na námestiach slovenských miest, ktoré sa z pôvodného impulzu, ktorým bola vražda Jána Kuciaka a Martyiny Kušnirovej, zmenili na boj o zmenu vlády. Z tohto hľadiska tu bola primárna snaha tvorcov priameho prenosu odovzdávania cien vyhnúť sa ideologickým manipuláciám. V konečnom tvare sa im to takmer podarilo. Výnimku ako jedna z mála urobila „osobnosť TV publicistiky“ Kristína Kovešová, ktorá svoju cenu venovala zosnulému investigatívnemu reportérovi Jánovi Kuciakovi. Problematiku „vtipnú“ poznámku na súčasné vyjadrenia vysoko postavených politikov si neodpustil ani ocenený Jozef Kubáni: „Prišiel som z východu, kde vraj nič nie je, tak aspoň OTA priniesiem.“ Avšak propagandistickú manipuláciu bohato saturoval Milan Kňažko, uvedený do siene slávy OTO. Na začiatku svojej ďakovnej reči sice spomenul, že ide o priamy prenos, v ktorom by nemali byť nejaké narážky, no vzápätí začal ďakovať mladým ľuďom za

Milan KŇAŽKO si „pomýlil“ spoločenskú udalosť s tribúnou na politickej manifestácii, ale nebol sám, čo na udeľovaní ocenení OTO zabudil v suteréne vulgárnosti a propagandy.

„nádej na zmenu“, čo samo osebe je populistický ťah. No a celé to zavŕšil akože „vtipným“ návrhom na novú vládu Slovenskej republiky, kde napríklad za ministra financií označil Baštrnáka. Korunu trápnosti svojho príhovoru však nasadil tým, že za predsedníčku vlády navrhol Máriu Troškovú, pričom dodal: „Ja si myslím, že niečo už pochytila od premiéra a dúfam, že pán premiér nepochytil nič od nej.“ Logicky sa k tomuto škandálu musel na druhý deň vyjadriť aj generálny riaditeľ RTVS Jaroslav Rezník. Zdôraznil, že išlo o tri vety, nie o celý Kňažkov príhovor. „To, čo povedal na podporu mladých ľudí, organizujúcich zhromaždenia Za slušné Slovensko, to bolo úplne v poriadku,“ konštatoval. „Ale tie vety o tom, že kto, čo chytí, to považujem za zneužitie verejnoprávneho priestoru, za úplný suterén a niečo, čo je nehodné Milana

Kňažka,“ povedal Rezník. Myslí si, že v tej chvíli si herec pomýlil televíziu i program. Jednoducho takéto vety nepatria do laudácia pri uvádzaní do siene slávy,“ uzavrel kauzu Rezník.

■ KRÍZA OSOBNOSTÍ

Anketa OTO pomerne presne odráža kritérium úspešnosti na základe sledovanosti, čo ako vieme, nie je zároveň zárukou umeleckej kvality. Berme to však ako jeden z ukazovateľov vývinu našej mediálnej scény, kde sa, chvalobohu, popri komerčných seriáloch či zábavných reláciách objavujú aj prvé lastovičky úspešných a zároveň kvalitných programov, ako je Zem spieva. Potiaľ je všetko, ako má byť. Však táto anketa nám zároveň nastavila zrkadlo v tom, aký je stav a zásto, čo sa tvorivých osobností aj „osobností“ u nás týka. Ukázalo sa, že naši umelci zďaleka nie sú rezistentní voči lákadlám propagandy a radi sa pridávajú k mediálnym kampaniam, a to bez toho, aby sa nad daným problémom zamysleli a až potom prezentovali svoj postoj. Nie je to nič nové. Veď aj pred novembrom 1989 sme boli svedkami toho, ako sa časť umeleckej scény bez problémov dala do služieb vtedajšej ideológie, aby po zmene pomerov bystro obrátila kabáty. Z tohto hľadiska môžeme konštatovať, že skutočne zásadových tvorivých ľudí je zdanlivo pomenej. Zdanlivo preto, že mediálna scéna sústredená do rúk niekoľkých vlastníkov, im priestor nedáva. Ostáva nám však nádej, že sa situácia zmení so vznikom objektivných platforiem, ktoré budú konkurovať manipulatívnemu mainstreamu. Aj keď prezliekači kabátov sa nezmenia...

Ondrej ĎUREJ objavne kráča po chodníčkoch jazyka a vedie nimi aj nás

Z pokladnice národného dedičstva

KNiha TÝŽDŇA

Slovníček nářečia MURÁNSKEJ DLHEJ LÚKY

V minulých dňoch uzrela svetlo sveta brožúra s názvom Slovníček nářečia Muránskej Dlhej Lúky, ktorej autorom je JUDr. Ondrej Ďurej, rodák z Muránskej Dlhej Lúky (okres Revúca, región Gemer), žijúci v Prahe. Meno autora nie je čitateľom SNN neznáme. Mohli sa s ním stretnúť publikovaním článku Sloboda po ôsmich týždňoch skrývania sa (Ad: SNN, č. 44 – 45/2016, s. 9), v zápiskoch verne opisujúcich obdobie SNP.

Tentoraz obohacuje pokladnicu kultúrneho dedičstva slovenského národa prostredníctvom slovníka dlholúckeho nářečia. Začal na ňom pracovať už dávno, keď v roku 2010 zostavil a vydal abecedný zoznam dlholúckych nářečov slov, medzi ktorými sú mnohé unikáty, ako napríklad „dilkoš“ (zlostný človek), „béderiky“ (šúľance), „binťa“ (ozdobný pásik), „zigon“ (vidlica na lov rýb). Originálne a nikde inde nepočuté sú aj pomenovania húb, ako trebárs „tvrdoše“, „kloky“, sliviek („hamarijovky“, „cicišky“ a i.) či jablk („šováre“, „vinické“...).

Ďurejov slovníček obsahuje aj cenné ukážky z miestneho folklóru – svojské dlholúcke porekadlá, ako povedzme: „Kvošky z mašky našahujú na pvojde.“ Miestne piesne: „Chodila Mariška okolo vodi, / videla milého na druhom kraji, / de si sa tu, milý, vzal, / šo ma keľo miloval, / že si sa tak na mňa / veľmi rozhneval...“ Medzi týmito jazykovými raritami zaznamenáva aj jedinečný povel na cvičení miestnych hasičov: „Mokrene okrene. Lahvotka nastúpiť. Tri kroky gu predu. A riťov gu apatějke. Pochodom tajdi!“

Ambíciou Ondreja Ďureja však nebolo vydať odborné jazykovedné dielo alebo folkloristickú príručku. Svoju prácu venoval najmä obyvateľom obce Muránska Dlhá Lúka, príbuzným a priateľom. Preto sa ani neusiloval o publikovanie tejto brožúry vo veľkom náklade. Svojou usilovnou prácou – zberom špecifických nářečových výrazov, piesní, porekadiel a v neposlednom rade aj spomenu-tým súpisom typických znakov dlholúckeho nářečia, však autor Slovníčka môže inšpirovať i ďalších vlastencov na to, aby zozbierali unikátne slová vlastnej materinskej reči, ešte kým sa nevytratia z ľudského povedomia.

Pavol IČO

HUMORESKA

Slovenské príslovia a porekadlá nás, chvalobohu, spre-vádzajú aj v dnešných globálnych časoch a pre mňa sú často akýmsi spúšťačom spomienok. Aj minule. V blízkom okolí môjho bydliska mám dve materské školy, jednu základnú, gymnázium a jednu vážnu vysokú školu. Spočítané – vydelené, kamkoľvek sa zvrtnem, stretnem mládež v nejakej vekovej kategórii. Od detičiek, ktoré vzorne pochodujú v dvojstupe z ihriska do škôlky, až po vysokoškolskú omladinu, ktorá rovnako vzorne zaplní o štvrtý popoludní malebnú krčmičku – príhodne prezývanú Index...

Práve pri takýchto príležitostiach mi hlavou často prebleskne vyššie spomínané príslovie o ohýbaní. Používala ho moja nebohá mama, pričom v jej ponímaní išlo

točne nevedel zmestiť do kože. U otcov sa za podobný ohýbací inštrument pokladal remeň, teda spisovne opasok. V mojom prípade to bolo bezpredmetné. Jed-

Keďže som navštevoval základnú školu s pomerne bohatým zastúpením istej opálenej minority, objavovala sa medzi pedagogickými pomôckami aj trstenica, ak

spomínanou varechou či remeňom. Učiteľ či stredoškolský profesor boli skrátka v našom mestečku vážne osobnosti s nespochybiteľným spoločenským statusom a s tým spojeným kreditom.

Toto všetko a ešte mnoho ďalších spomienok mi pravidelne preletí myslou, keď sa zas a znovu dočítam o rôznych čudných experimentoch, ktoré na nás skúšajú samozvaní tvorcovia našej budúcnosti. Od sociálnych komisii až po možnosti, aby si dieťa samo zvolilo jedno z mnohých vymyslených pohľadí. Vzápätí mi zas a znova zaznie v ušiach citované príslovie a ja rozmyšľam, či tvorcov týchto scestných teórii niekto v detstve vôbec ohýbal. Vychádza mi že nie...

Marek DANKO

Ohýbaj ma, mamko, pokiaľ som ja Janko!

najmä o ohýbanie vlastným príkladom. Bola to milujúca, čestná a podľa všetkých mravných aj etických kritérií vysoko hodnotná žena, takže som mal čo robiť, aby som sa priblížil v správaní a životných postojoch jej príkladu. Ďalší nástroj ohýbania, trebárs varechu, použila v celom mojom detstve tuším dvakrát, a aj to viac-menej symbolicky, keď som sa už sku-

nak bol tatko bytostný pacifista a jednak namiesto opasku používal traky. No najmä bol toho názoru, čo sa ohýbania týka, je výkonnou silou mama a on je najmä poradca. Rodičia okrem toho delegovali časť môjho výchovného ohýbania na učiteľov. Pre dnešné decká to možno znie čudne, ale slovo a pôsobenie vtedajších pedagógov mali celkom slušnú váhu.

ju niektorý učiteľ, ako napríklad matematikárka, nenahradil dlhým dreveným pravítkom. Dnes by to bolo prinajmenšom na súd venujúci sa ľudským, teda detským právam, ale v mojich časoch sme to brali ako bežnú súčasť školského života. Previnilec, ktorý bol príslušným nástrojom potrestaný, sa tým doma väčšinou nechválil, lebo rodičia by mu zaručene ešte pridali

Michal Miloslav HODŽA bojoval za slovenský jazyk aj teoretickým uvažovaním

Národný mysliteľ a obhajca nového jazyka

Emil SEMANCO – Foto: archív

Pred desiatimi rokmi, koncom roka 2003, sa v slovenskej literatúre udialo čosi nevšedné. Nestáva sa totiž každý deň, aby editor vydal básnickú skladbu, ktorá má dvadsaťtisícštyristo veršov a sedemsto strán. Pozoruhodný je i osud tejto knihy. Rukopis lyrickoepickej básne Matora o Jánošíkovej materi, ktorú písal Michal Miloslav HODŽA v rokoch 1853 – 1857, sa takto dočkal úplného knižného vydania po takmer sto päťdesiatich rokoch od svojho vzniku...

Literárni teoretici vidia hlavný dôvod nevšedného postoja k tejto literárnej „dedičnej roli“ slovenského romantizmu najmä v autorovom mesianizme, ktorý sa tu prejavil v plnom rozsahu. Na pozadí jánošíkovského motívu Hodža rozvíja reflexie o osobnom a národnom živote. V dialógoch medzi lyrickým hrdinom a skalným duchom Slavinom predstavuje vtedajší slovenský život, národné udalosti, boj o slovenčinu, obžalobu feudálneho zriadenia. Popri použitých strofických formách a veršových systémoch je zaujímavý aj jazykový aspekt diela, najmä svojimi miestami ťažko dešifrovateľné neologizmy.

Literárny vedec Pavol Vongrej (1935 – 2001), ktorého možno považovať za duchovného otca kompletného vydania diela, označil ho za „ságu storočia slovenského života“, „filozofujúcu encyklopédiu poézie poznání zo zápasov národného kolektívu i samotného Hodžu.“

Michal Miloslav sa veru vedel ohnivo zastať pravdy a tasiť „meč krivdy“, ak bolo treba. „Pod Tatrami v Liptove som snoval svoje vidiny budúceho sveta,“ píše v korešpondencii s druhmi. Vždy sa spomína vedno so Štúrom a s Hurbanom ako člen veľkej trojice zavŕšiteľov historického procesu slovenského národného obrodenia, formovateľ ideí a programu konštituovania Slovákov ako novodobého moderného národa. Ale nie vždy a vo všetkom sa s nimi zhodoval. Líšil sa od nich najmä myslením, zachádzajúcim naozaj až do mystiky.

■ ROJKO Z RAKŠE

Narodil sa v rodine mlynára 22. septembra 1811 v Rakši pri Mošovciach. K jeho menu historiografia pripája ďalšie charakteristiky: kodifikátor spisovnej slovenčiny, predseda spolku Tatrin, signatár Žiadostí slovenského národa, delegát na Slovanskom zjazde v Prahe, spoluorganizátor Slovenského povstania v merušských rokoch...

Základy národného povedomia získal Michal výchovou v rodine. V Banskej Bystrici ho ako žiaka ovplyvnila téza profesora literatúry Kocha o slovenčine ako pramatke slovanských jazykov.

V triumviráte veľkých slovenských osobností Štúr – Hurban – Hodža je ten tretí neprávnym akosi odsúvaný. A pritom sa aj on vedel „ohnivo zastať pravdy...“.

Na slávnostných stretnutiach pri rodnom dome Michala Miloslava HODŽU sa vyzdvihuje najmä skutočnosť, že vedel dať Dobruo slovo Slovákom súcim na slovo. Koľko dnes máme takých?

V rožňavskom gymnáziu sa ho bolestne dotklo extrémne presadzovanie maďarčiny i podceňovanie Slovákov a ich histórie. Zoznámene so Samom Chalupkom, s Jonášom Záborským a so Samuelom Tomášikom patrilo k svetlejšim stránkam tých rokov. Národné aktivity maďarských študentov i niektorých profesorov ho na prešovskom kolégiu viedli k rozhodnutiu, že bude rovnako pôsobiť v slovenskej pospolitosti.

Už ako študent v Bratislave mal medzi rovesníkmi veľkú autoritu. Jeho plamenná obrana češtiny z roku 1833 a epos Meč krivdy v Plodoch vzbudzovali nádej, že z neho vyrastie významný spisovateľ. Aj na štúdiách vo Viedni sa hlboko vníral do poznávania slovenských literatúr a po príchode na svoje kňazské pôsobisko v Liptovskom Mikuláši premenil ho na ohnisko národného hnutia. V spolupráci s Gustávom Fejérpatakym-Belopotockým zaangažoval do práce pre národ mnohých príslušníkov liptovskej inteligencie, meštianstva i prostého ľudu. Podnecoval zakladanie učiteľských bratstiev, čitateľských spolkov i spolkov miernosti. Organizoval zbierky na podporu Slovanského ústavu a Katedry reči a literatúry česko-slovenskej v evanjelickom lýceu v Bratislave.

Do Mikuláša priťahovala Štúra a Hurbana práve Hodžova osobnosť. Bol členom prvej slovenskej delegácie, ktorá cisárovi v roku 1842 predložila ponosy na násilnú maďarizáciu. O rok

neskôr spolu so Štúrom a s Hurbanom navštívili Jána Hollého v Dobrej Vode – jediného básnika píšuceho v bernolákovčine – aby ho informovali o zámere kodifikovať spisovnú slovenčinu zo stredoslovenského nárečia. A Hodža ju potom aj výdatne podporil knižkou Dobruo slovo Slovákom súcim na slovo (1847). Dokonca aj proti samotnému Štúrovi vydal Větin o slovenčine, v ktorom navrhoval etymologický prapropis, ako ho neskôr kodifikoval vo svojej „krátkej mluvnici“ Martin Hattala.

■ ZA PRÁVA NÁRODA

Po vyhlásení konštitučných zákonov v Uhorsku v takzvaných Liptovských žiadostiach spolu Jánom Franciscim a so Štefanom Markom Daxnerom formuloval program uplatnenia slovenských národných práv v Liptovskej župe. Viac však ako emancipačné žiadosti, uprednostnil v ňom rečové požiadavky a ako stoličný funkcionár ich navyše presadzoval veľmi opatrne. Za zdráhanie radikálne nastoliť a formulovať národné, politické a sociálne požiadavky a za váhanie vyhlásiť ich na veľkom ľudovom zhromaždení ho ostro kritizoval najmä Hurban. Aj tak na Hodžu župné úrady a neskôr i peštianska vláda vydali zatykač a suspendovali ho z miesta farára.

Začiatkom júna 1848 sa zúčastnil spolu so Štúrom a s Hurbanom na Slovanskom zjazde v Prahe a vzápätí

na politických a organizačných prípravách Slovenského povstania, aj keď dlho veril na dohodu s Maďarmi. V brožúrach Hlas k národu slovenskému a Der Slowak osvetľoval dôvody a ciele odboja doma i v zahraničí a agitoval za jeho podporu. Počas septembrového povstania 1848 bol členom prvej Slovenskej národnej rady. Keďže predčasne opustil povstalecké územie na Myjave, dostal sa do ostrého sporu so Štúrom i s Hurbanom. Potom pri prípravách nového vojenského ťaženia úzko spolupracoval so Slovanskou lipou v Prahe. Stal sa hlavným politickým predstaviteľom slovenských dobrovoľníckych jednotiek, ktoré operovali na juhozápadnom Slovensku. V marci 1849 bol v deputácii slovenských národných reprezentantov, ktorá v Olomouci predložila panovníkovi návrh na štátoprávne riešenie postavenia Slovákov. Od konca júla 1849 pôsobil v Liptovskej župe ako ľudový dôverník a predstaviteľ nanovo zorganizovanej Slovenskej domobrany, pre ktorú získal šesťstodenný zbor dobrovoľníkov. Deviateho septembra 1849 ho vymenovali za hlavného stoličného notára a koncom toho istého mesiaca opäť inštalovali za mikulášskeho evanjelického pastora.

■ V KRÁŽOCH MYSTICIZMU

V porevolučnom období sa M. M. Hodža opäť vrátil k básnickej tvorbe. Písal rozsiahle skladby plné fantastických

a mystických prvkov, trpiteľského trýznenia a náboženského chápania sveta, čím sa zaradil do mesianistického prúdu v slovenskej literatúre. V spomenutej rozsiahlej skladbe Matora rozvíja zložité úvahy o zmysle a protirečeniach osobného i národného života, odhaľuje a kritizuje chyby vlastného národa, ktorý už „nemá ľudí“ na slobodu, preto mu nezostáva nič iné ako kresťanský trpiteľské nenásilné odolávanie stupňujúcemu sa útlaku.

Filozofická báseň Slavomiersky popri téme boja veľkomoravského kňaza Slavomiera s nerestami národa obsahuje viaceré kritické úvahy o problémoch vtedajšieho politického diania na Slovensku. Skladba vyúsťuje do filozofickej úvahy o konaní podľa najvyšších duchovných princípov ako podmienke opätovného oživenia národa. Rozsiahla reflexívna básnická skladba v piatich spevoch Vierošlavin je vlastne autorovým básnickým testamentom. Vyjadruje vieru v kresťansko-slovenskú obrodu ľudstva, ktoré dosiaľ iba blúdi, zmieta sa v bolesti a očakáva vyslobodenie. Hodžove mesianisticky orientované básnické skladby sa vyznačujú náročnou kompozíciou a zložitým jazykom, plným významovo ťažko vysvetliteľných jazykových novotvarov.

■ PROTESTANTSÝ PATENT

Politicky sa Hodža výrazne priklonil k idej austroslavizmu, ku koncepciám riešenia slovenskej otázky v rámci veľkého konštitučného habsburského štátu a štátoprávneho oddelenia Slovákov od Maďarov. Od jesene 1849 sa však už výraznejšie neangažoval za jeho presadenie. Vyznamenali ho sice Zlatým krížom s korunou, ale viedenská vláda s ním na vedúci post nepočítala. V období Bachovho absolutizmu pôsobil len v cirkevnej sfére. Po vydaní Protestantského patentu (1859) ho presadzoval vo svojej farnosti, v liptovskom senioráte, aj v celom Preddunajskom dištrikte. Videl v ňom prostriedok na potlačenie hegemónie maďarských a maďarónskych svetských, najmä šľachtických patrónov v riadení cirkvi aj možnosť jeho využitia v rozvoji školských, kultúrnych a iných potrieb slovenského národa.

Vo vlastnej mikulášskej farnosti od začiatku jeho účinkovania miestni zemianski maďaróni osnovali proti nemu intrigy, ktoré prerástli do otvorených nepriateľských útokov. V roku 1862 suspendovali Hodžu z miesta farára a zakázali mu vykonávať cirkevnú službu v celom Uhorsku. Musel opustiť mikulášsku faru. V auguste 1867 ho predčasne penzionovali s podmienkou, že sa vysťahuje z Uhorska. Odišiel do exilu v sliezskom Těšíne, kde zomrel 26. marca 1870. Pochovaný je v Liptovskom Mikuláši.

Folklórna jar Juraja Jánošíka 2018

1. ročník súťaže v slovenských ľudových tancoch pre materské a základné školy v Bratislavskom samosprávnom kraji

Hlavný organizátor
Marína - Klub žien SNS

Spoluorganizátor

pod záštitou ministerky školstva, vedy, výskumu a športu SR Martiny Lubyovej

Termín:
marec – máj 2018

Pri príležitosti 330. výročia narodenia národného hrdinu Juraja Jánošíka

Matica slovenská naštartovala spoluprácu s dôležitými partnermi Zmyslom kooperácií je spoločnosť spájať

Text a foto: Veronika MATUŠKOVÁ

Nové vedenie Matice slovenskej má za sebou sériu rokovaní s dôležitými slovenskými inštitúciami a organizáciami v oblasti kultúry, vedy a vzdelávania. Spoločne sa dohodli na konkrétnych spoluprákach, a tým aj na vytvorení alebo zintenzívnení vzájomných vzťahov. Pre Maticu slovenskú je to začiatok novej éry, v ktorej sa bude naplno sústrediť na matičnú činnosť v prospech slovenskej spoločnosti.

Nedávne stretnutie predsedu Matice slovenskej Mariána Gešpera s predsedom Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Jánom Varšom uzavrelo sériu nadväzovania, respektíve zlepšovania vzťahov s inštitúciami a organizáciami. Predsedovia hľadali možnosti, ako podporiť najmä krajskú mladú generáciu. Šéf Matice diskutoval v minulých dňoch aj s riaditeľom múzea SNP v Banskej Bystrici Stanislavom Mičevom o organizácii spoločných vedeckých konferencií, podujatí a o aktivitách pre mládež.

„Rok slovenskej štátnosti je pre Maticu medzníkom, od ktorého chce byť vnímaná ako ustanoviteľ Slovákov, ktorá spoločnosť spája svojimi aktivitami, a nie ju rozdeľuje kontroverznými či politickými témami. Preto sme rôznym partnerom navrhli konkrétne možnosti spolupráce realizovateľné už v tomto roku. Spoločne sa budeme venovať nielen aktuálnym, historicky overeným dejinám výročiam a osobnostiam, ale aj vzdelávaniu detí a mládeže v oblasti slovenských dejín a kultúry populari-

Zľava výkonný predseda Klubu UNESCO Slovakia Marcel KOLEŠTÍK, predseda MS Marián GEŠPER a druhý podpredseda MS Marek NEMEC počas rokovania o vzájomnej podpore a spolupráci.

začnou formou,“ uviedol M. Gešper. Matica slovenská pripravuje memorandum s Klubom UNESCO Slovakia, spolupracovať bude aj so Štátnym pedagogickým ústavom, so školami, s knižnicami, kultúrnou inštitúciou s medzinárodnou pôsobnosťou BIBIANA či Rusínskou obrodou. Nový predseda Prešovského samospráv-

neho kraja Milan Majerský tiež vidí potenciál v podpore matičných projektov v rámci kraja. Primátor Popradu Jozef Švagerko podporil zapojenie Matice do výchovno-vzdelávacieho procesu v popradských školách a osvetovú spoluprácu v téme práv dieťaťa ocenila komisárka pre deti Viera Tomanová. Aj na odprezentovaní

významných matičiarov zapojených do protifašistického odboja sa Matica slovenská dohodla so Slovenským zväzom protifašistických bojovníkov, pričom s Politickými väzňami – Zväzom protikomunistického odboja sa zameria na slovenské osobnosti perzekvované komunistickým režimom. Vedenie MS sa tiež stretlo s arcibiskupmi hlavných kresťanských cirkví – katolíckej, evanjelickej, gréckokatolíckej a pravoslávnej cirkvi. Nezabudlo sa ani na krajských matičiarov na Dolnej zemi a užšiu vedeckú spoluprácu s Maticou srbskou a Maticou chorvátskou. Folkloristov a divadelníkov poteší spolupráca s Národným osvetovým centrom, pričom Matica slovenská sa stane spoluorganizátorom festivalov Východná a Scénická zatva.

„Som presvedčený o tom, že práve tieto spolupráce sú odrazovým mostíkom k tomu, aby Matica slovenská naplno využila svoj potenciál v prospech slovenskej spoločnosti a aby aj verejnosť pozitívne vnímala rôznorodé aktivity matičiarov po celom Slovensku. Naša ustanoviteľ ziskala na to predpoklady prebiehajúcou generačnou výmenou, keďže mladá a stredná generácia sa intenzívne sústreďuje na súčasné i budúce aktivity,“ povedal najmladší šéf Matice v jej histórii. Väčší priestor zároveň dostane aj záujmový odbor Mladá Matica. Ten sa najbližšie odprezentuje na Národnej slávnosti na Devíne 24. apríla, ktorá bude so špeciálnym hosťom Michalom Kubovčikom a novým konceptom pre študentov bližším k pôvodnej myšlienke štvorcov pri ich pamätnej vychádzke na Devín.

Morena jarné popradské tvorivé dielne nezmrazila

Veľká noc k nám ide...

Ludmila HREHORČÁKOVÁ – Foto: Beáta KALINOVÁ

Aj keď nikto nepredpokladal, očakávaný prvý jarný deň pod Tatrami bol ako uprostred zimy, ostrý a mrazivý. Druháčikom zo ZŠ Komeniského v Poprade to veľmi neprekážalo. Nahrnuli sa s krikom do sídla Matice slovenskej, kde sa žiaci tejto školy pravidelne zúčastňujú na tvorivých dielnach. Tentoraz prišli viacerí aj v sprievode dospelých. O chvíľu sa už s ich pomocou činili pri zdobení kraslíc, ktoré potom pyšne vystavili na podložke z polystyrénu.

Miestnosť bola plná všakových farbičiek, stužiek, pestrých obrázkov, ktoré sa vynímali na vajíčkach. Pani učiteľka Beáta Kalinová medzitým strojila Morenu, Marmorieniu alebo smrťku – takú ozajstnú so slamy, oblečenú do kroja a zabalenu do šatky, aby čo najviac pripomínala vyprávaný symbol zimy. Ako ju kedysi radostne vynášali z dedín, si deti pozreli vo videoprojekcii filmu Rok na

dedine. So zaujatím sledovali jarné zvyky rovesníkov pred storočím – šantenie, hry a spevy: „Slnko, slnko, poď na naše líčko, dáme ti vajíčko...“

Tieto staré zvyky sú pre ne už iba spomienka na minulé, zašlé časy. Deti žijú v iných časoch a len ťažko by vedeli vžiť sa do minulosti, keď zima bola pre ľudí a statok najťažšie „smrtné“ obdobie. Mnohé odpozerali aj z videofilmu Rok na dedine, kde

Na tvorivých dielnach v Dome Matice slovenskej v Poprade sa školáci vrátili do čias, keď veľkonočné sviatky sprevádzalo veľa tradičných jarných obradov a zvyklostí.

si pozreli časť o jari s našimi výbornými hercami – Karolom Zacharom a Marekom Ťapákom, keď bol v ich veku.

Dozvedeli sa aj o tom, že biele vajíčka sa farbili v cibulových šupkách a v cviklovej vode. Aby sa im škripinky leskli, natierali ich slaninkou. Počuli aj o očistnej úlohe vody, o čistení studničiek, potokov a riek, ktoré sú dnes často zapratané

haraburdím a žalostne pripomínajú smetisko. Poučením je súžitie našich predkov s prírodou a zjednotenie sa s ňou vo všetkých fázach ročného obdobia aj svojho ľudského veku. Možno aj preto je potrebný návrat k našim tradíciám a ich pripomínanie. Víťazoslávne so spevom deti odkráčali, nesúc Morenu do svojej školy, kde ju v týchto dňoch na viditeľnom mieste.

Na slovenského Homéra spomínali v Slavošovciach aj v Rožňavskom Bystrom

Dobšinský stále zostáva medzi nami

Od našich spolupracovníkov Michala TERRAIA a Tatiany TOMKOVEJ

V minulých dňoch azda nebolo printového alebo elektronického média, kde by sa s úctou a uznaním nepísalo a nehovorilo o slovenskom Homérovi – zberateľovi ľudovej slovesnosti, nezabudnuteľnom rozprávkárovi Pavlovi Emanuelovi DOBŠINSKOM. Matičný týždenník mu tiež venoval niekoľko článkov a radi uverejníme ďalšie informácie o spomienkových podujatiach k 190. výročiu narodenia tejto významnej slovenskej osobnosti, z ktorých na tom centrálnom v Slavošovciach mala gestorský podiel aj Matica slovenská, čo napokon dokumentuje aj reprezentatívne zastúpenie jej vedenia na tomto spomienkovom podujatí.

V Slavošovciach – rodisku tohto evanjelického farára, pedagóga, spisovateľa, básnika, prekladateľa, redaktora, rešpektovaného kritika a najmä významného folkloristu – boli na dôstojnej spomienke 16. marca predseda Matice slovenskej Marián Gešper, podpredseda Marek Hanuska, tajomník Viliam Komora, členovia výboru Martin Gallík a Michal Terraia aj riaditeľka D MS v Rožňave Ing. Zlatica Halková. Starosta obce Ing. Štefan Bašták v mene svojom a tiež prítomných poslancov obecnej samosprávy privítal v Slavošovciach aj predstaviteľa družobnej obce Drienčany Petra Švoňavu, vedúcich pracovníkov slavošovských papierní Harmony, vedenie miestnej školy, ktorá nesie Dobšinského meno, aj predstavenú ECAV. Pozvanie na túto krásnu spomienku prijali aj aj mnohé iné verejne činné a v regióne známe osobnosti, rodáci, obyvatelia a priaznivci Slavošovcov. Zhrmaždení najprv položili spomien-

Matičná delegácia pri kladení venca k pamätníku Pavla E. Dobšinského v areáli ZŠ Slavošovce.

kové venčeky pri rodnom dome P. Dobšinského a neskôr po odbornom výklade kurátora Dr. Milana Sajenku v jeho priestoroch sa presunuli do areálu ZŠ Slavošovce, kde má Pavol Dobšinský portrétu bustu. Aj tu zazneli krátke prí-

hovory, po ktorých sa prítomní premiestnili do sály kultúrneho domu na kultúrny program pripravený miestnymi školákmi a ich pedagógmi, ktorý rámcovo vystúpene FS Dubina a Ludovej hudby Ondreja Hlaváča. Slávnostnému auditóriu sa tu prihovril predseda MS Marián Gešper a odborný výklad o živote, diele a pôsobení Pavla Dobšinského predniesol Dr. Milan Sajenka. Malé občerstvenie po oficiálnom programe pripravila pre hostí SOŠ služieb a obchodu Hotelová akadémia Rožňava.

K oslavám 190. výročia narodenia Slovenského Homéra sa rozhodli pripísať aj matičári v Rožňavskom Bystrom v spolupráci s tamojšou obecnou samosprávou a ECAV, keďže Dobšinský pôsobil v tejto obci v rokoch 1855 – 1858 ako evanjelický farár. Predsedníčka MO MS Marta Molnárová na spomienkovom akte srdečne privítala všetkých zúčastnených a zavesila malý spomienkový venček k pamätnej tabuli nesmrteľnému rozprávkárovi, ktorá je umiestnená na evanjelickom kostole. Starostka obce Želmira Gonosová prítomným vyrozprávala životný príbeh Pavla Emanuela Dobšinského a pani farárka ThDr. Zuzana Poláková vyslovila krásne slová modlitby a požehnaní. Pekné spomienkové popoludnie zavŕšili posedením pri chutnom zákusku a kávičke.

MATIČNÉ DEPEŠE

Tetka Zuzana si zaspievala ako kedysi...

Zakladajúca členka Miestneho odboru Matice slovenskej a Folklornej skupiny Hrabina z Nižnej Slanej pani Zuzana JUNGEROVÁ sa 15. marca 2018 dožila krásnych deväťdesiatich rokov.

Pred šiestimi rokmi ju zdravotné problémy „zložili“ z folklórnej scény a odkázali na pomoc iných. Na svoju veľkú spokojnosť našla ju v špecializovanom zariadení pre seniorov a Domove sociálnych služieb Subsidium v Rožňave, kde trávi jeseň života. Gratulantov k jubileu očakávala síce na vozíku,

Členky súboru Hrabina s jubulantkou.

ale plná elánu a úsmevov aj s najbližšími príbuznými. Členovia FS Hrabina skoro v pôvodnom zložení z roku 2009 aj so súčasnými členmi pozdravili tetku Zuzanu jej obľúbenu piesňou „Ej, pila bi ja vodu“, nasledovali gratulácie, kvetinové dary, odovzdanie čestného členstva, ďakovného listu DMS v Rožňave aj dojemné spomínanie nad fotoalbumom z aktívnych folklórnych rokov.

Martin GALLÍK, vedúci FS Hrabina

K sviatku žien

Matičári v Liptovskom Mikuláši vždy vedeli pripraviť zaujímavé podujatia, medzi ktoré patrí aj oslava Medzinárodného dňa žien. Veľkú sálu Domu MS aj v tomto roku zaplnili ženy matičiarok do posledného miestečka, kde ich privítal predseda MO MS doc. RNDr. Ferdinand Chovanec, CSC., a zablagožel im k sviatku. Vzápätí odovzdal slovo členom Estrádnemu súboru MADOS, aby ženy potešili svojim programom. V pripravenom estrádnom pásme vystúpili speváci Ján Richter a Jana Hliničanová a na klávesových nástrojoch ich sprevádzal Miroslav Hudec. Ako brušná tanečnica sa predstavila Mária Almannová. Vynikajúce komičky súboru prekvapili slávnostné auditórium scénkami Cigánka a Susedky. Mikulášski matičári si aj takýmto milým spôsobom pripomenuli významný sviatok našich žien. Spoločnými podujatiami sa utužuje náš MO MS a organizátorov môže len tešiť, že všetky akcie sú hojne navštevované. Zvykne sa hovoriť láska je soľou života a humor korením života. Matičári túto múdrosť plne naplnili 9. marca 2018 na spoločnom podujatí venovanom ženám matičiarok.

(psp)

Atmosféra sviatku žien v Liptovskom Mikuláši.

Otvárali deťom bránu k bohatstvu zážitkového poznávania Krútia rozprávkový Kolovrátok 2018

Marta POBEHOVÁ a Renáta BALKOVÁ, Spoločnosť pre predškolskú výchovu Žilina

Na zachovanie regionálnych zvykov a tradícií je zameraný regionálny projekt materských škôl Kolovrátok, ktorý sa krúti už pätnásť rokov. Za ten čas sa do projektu zapojilo množstvo nadšených a obetavých učiteliek, pomáhali mnohí priaznivci ľudovej kultúry, externé inštitúcie, no najmä rodičia.

Pri príležitosti pätnásteho výročia projektu zorganizovala Spoločnosť pre predškolskú výchovu – región Žilina a Dom Matice slovenskej v Žiline 15. marca 2018 celoslovenskú odbornú regionálnu konferenciu s názvom: Možnosti aplikovania regionálnej výchovy v predprimárnom vzdelávaní. Účastníci konferencie si v úvode vypočuli príhovory a pozdravy pozvaných hostí. Po slovách gratulácie k jubileu Kolovrátku vstúpili deti materských škôl cez pomyselnú Zlatú bránu do sveta slovenských ľudových rozprávok a pohybových ľudových hier, vyčítaniek, rečovník a rapotaniek a spoločne roztočili Rozprávkový kolovrátok. Hravé nitky naň súkali deti z MŠ v Rajeckej Lesnej, Kamennej Poruby, Brezian, Trnového, Turieho a ďalších. Po ich vystúpeniach predniesli referáty odborná garantka konferencie PaedDr. Miroslava Gašparová, PhD., a lektorky doc. PaedDr. Barbora Kováčová, PhD., a učiteľky Anna Dubovcová z D

Pätnásť rok sa v materských školách vďaka nadšeným organizátorom zo Spoločnosti pre predškolskú výchovu – región Žilina uplatňuje projekt Rozprávkový kolovrátok zameraný na zachovanie ľudových tradícií.

MS v Žiline a Ľubica Kučerová z MŠ Strečno. Prestávku obohatil spevom, tancami a hrou na hudobných nástrojoch ľudový súbor DFS Cipovička so

svojou Detskou speváckou skupinou Spievateľky pod vedením Bc. Janky Veselej.

S možnosťami využitia rozprávky v zážitkovom učení účastníčky workshopu oboznámila doc. PaedDr. Barbora Kováčová, PhD. V ďalšom zážitkovom workshope Fúkaj, fúkaj, vetričku lektori Mgr. Mária Žilíková, PhD., a PaedDr. Robert Žilík predstavili hudobné činnosti a aktivity vhodné na praktické činnosti detí v materských školách, pričom poukázali aj na možnosti výroby jednoduchých hudobných nástrojov.

V tvorivých dielňach do krásy paličkovania vstúpili účastníčky lektorka Anna Krčmáriková, členka Klubu paličkovanej čipky Turie, aj s malými pomocníkmi – predškolkami z tejto obce. Ďalšie zaujímavé tvorivé dielne viedli lektorky Katarína Mistríková – šitie textilných bábik, Iveta Šibíková – tvorenie veľkonočných húsočiek z šúpolia. Štvrtou tvorivou dielňou do tajov drôtovanej čipky viedla účastníčku na veľkonočnom vajíčku lektorka Jaroslava Volfová.

Prianím organizátorov odbornej konferencie je, aby všetci pedagógovia v materských školách poskytovali deťom bohaté možnosti zážitkového poznávania ich najbližšieho kultúrneho, spoločenského i prírodného prostredia tak, aby sa u nich rozvíjala predstavivosť, tvorivosť a záujem o ďalšie poznávanie a zachovávanie nášho jedinečného bohatstva v jednotlivých regiónoch.

MATIČNÉ DEPEŠE

Inšpirované prírodou

V priestoroch Domu MS v Galante uprostred marca inštalovali výstavku výtvarných prác predškôlkov a školákov z okresu, ktoré tematicky korešpondovali s leitmotívom Čaro našej prírody. Podľa slov matičných organizátorov aj spolupriateľov z galantského zväzu záhradkárov priestory galantského D MS získali skvelú výzdobu. Mali z nej radosť nielen súťažiaci deti, ale ich práce si so záujmom pozreli aj rodičia a návštevníci, ktorí oceňovali najmä tie víťazné v jednotlivých kategóriách od Kristófa Kántora z MŠ v Jelke, Pavliny Hučkovej zo ZŠ J. Matúšku v Matúškove a Sofie Ulrichovej, žiačky ZŠ Čierny Brod.

Knihomole v Nitre

Pre deti v predškolskom veku a pre žiakov I. stupňa ZŠ bol tiež určený druhý ročník podujatia Knihomole, ktorý sa 28. marca tohto roka uskutočnil v Dome MS v Nitre. Organizátori na ňom pomocou piatich hravých interaktívnych stanovišť priblížili deťom, ako vzniká kniha od prvotného nápadu autora cez tvorbu príbehu, prácu ilustrátora, knižnú podobu až po samotnú javiskovú dramaturgiu knižnej predlohy.

Najkrajšie snímky

Už siedmy ročník fotografickej súťaže Horná Nitra mojimi očami, ktorú organizuje Dom MS v Prievidzi, pozná svojich víťazov. Spomedzi päťdesiatich dvoch účastníkov, ktorí do súťaže poslali bezmála dve stovky fotografií, porotu najviac zaujali Petra Oboňová, Miroslav Zajac a Milan Sušienka. Víťazi jednotlivých žánrových kategórií na súťažných snímkach invenčne a vynachádzavo zvečnili nielen prírodné motívy, ale tiež historické a kultúrne dedičstvo regiónu. V internetovom hlasovaní účastníci k trom spomenutým zaradili aj Martinu Mokrú. Amatérski fotografi si prevzali ceny 18. marca v priestoroch nákupného centra v Prievidzi, kde budú ich práce vystavené do 30. apríla.

Štvrt' storočie odboru

Výročnú bilanciu majú za sebou aj matičiari v Ivanke pri Nitre, ktorí si popri hodnotení aktuálnych programových cieľov zároveň pripomenuli aj dvadsiate piate výročie založenia MO MS. Preto malo ich rokovanie slávnostnejší charakter, o čo sa postaral spevácky súbor Rastislavická konopa uvedením divadelného pásma Rok na dedine.

Host'ovali s Halúzkou

Matica slovenská v Štúrove a tamojšie Mestské kultúrne stredisko pripravili začiatkom marca divadelný večer, na ktorý pozvali účinkovať ochotníkov z Divadla Štefana Kvietika vo Veľkom Krtíši. Tí sa predstavili veselou Halúzkou moja, ktorú napísal a režíroval Juraj Matiaš.

Čaro ornamentu

V Dome Matice slovenskej v Nitre otvorili 25. marca v rámci podujatia Bibliotéka Slavica výstavu Čaro slovenského ornamentu autorov Miloša Zverinu, Galiny Antroovej a Anny Kostelničáckovej. Viac o výstave, ktorú môžete navštíviť denne v čase od 9. do 15. h do 10. apríla, na <https://www.facebook.com/dmsnitra/>.

Pripravil Emil SEMANCO

Draci ovládli ľadovú plochu športového areálu v Istebnom Zimu vyhľadali hokejkami

Text a foto: Pavol STUHLÝ

Aj keď sa organizátori z Miestneho odboru Matice slovenskej v Istebnom v spolupráci s tamojšou samosprávou rozhodli rozlúčiť so zimou už pred niekoľkými týždňami, nemohli tušit, že svoje žezlo si snehová a ľadová kráľovná udrží ešte aj po oficiálnom kalendárnom nástupe jari. V miestnom športovom areáli pripravili začiatkom marca druhý ročník hokejového turnaja, pričom päťčlenným družstvám dali popri požiadavke na gavalierske, regulárne súperenie azda iba jednu „povinnosť“ – aby si pre svoj mančaft

vybrali výstižné pomenovanie. Takto sa na istebnianskom klzisku pustilo do vzájomných súbojov šesť kolektívov – Dolný Kubín Bruins, DK MHK, Žaškovské Blesky, Draci a Raketáči z Istebného aj Bieli anjeli, hoci na ľade a medzi brámkami neraz v dobrom „lietalo perie“. Víťazstvo napokon patrilo Drakom, Anjeli boli druhí a tretie miesto obsadili hokejisti DK MHK. Úspešným družstvám odovzdali organizátori ceny, pogratulovali k úspechu a vyjadrili potešenie z pekných duelov. Takže namiesto bolo aj želanie, aby sa takéto vyda-

Malí hokejisti si z rozlúčky so zimou v Istebnom odniesli veľké zážitky.

rený turnaj zopakoval aj o rok. Navyše keď sa hospodár areálu Václav Kačírek s pomocníkom Pavlom Dzurikom a postarali aj o doplnenie kalórií a občerstvenie športujúcich. Turnaj bol venovaný mládeži a všetci jeho účastníci si odniesli diplomy a odmenu v podobe sladkostí.

Príchod najkrajšieho ročného obdobia na území Slovenska oddávna sprevádzali rôzne ľudové zvyky. Vo Vlachove jar vítali piesňami a detskými hrami. Občianske združenie Stromiš, obec Vlachovo a Dom Matice slovenskej v Rožňave už tradične pripravujú podujatie s názvom Jozefovské jarné spevy, ktoré sa konajú na Skavke uprostred dediny. Táto tradícia sa zachovala z minulosti, keď ženy a dievčatá na

Jozefa spievali jozefovské piesne na privítanie jari. Pre nepriaznivé

Pakesa otvorila program ženská spevácka skupina FSk Stromiš pies-

Jozefovské jarné spevy

Text a foto: Tatiana TOMKOVÁ

počasie sa toto podujatie tento rok presunulo do kultúrneho domu. Po úvodnom slove Sašky Vargovej a po príhovore starostu obce Ing. Petra

ňou A pred Jozefom v tot týžden. Po nich sa predstavili deti z DFS Radzimčok z Vyšnej Slanej a deti z Malého Stromiša s jarnými hrami.

Folklórna skupina Hôra oslávila šesťdesiatpäť rokov účinkovania Rejdovské priadky po dvanásty raz

Text a foto: Ivana KOLÁŘOVÁ

O Rejdovej sa všeobecne vie, že je to národopisná lokalita celoslovenského významu. Aj tento rok obecna samospráva v spolupráci s folklórnou skupinou Hôra Rejdová pripravili pre priaznivcov folklóru a folklórnej skupiny Hôra krásnu akciu – už 12. ročník Rejdovských priadok. Keďže Hôra oslavuje 65. výročie založenia a na tú príležitosť si pripravili rejdovskú folklórnu LP reedíciu LP „Rejdovská svadba tentoraz v digitálnej forme na CD nosiči, „priadky“ mali zvlášť slávnostný rámeč s príťažlivým programom, v ktorom si uctili aj všetkých bývalých vedúcich skupiny od jej založenia, pričom starostka obce Mgr.

V Rejdovej opäť raz mali výbornú príležitosť ukázať, aké hlboké a výdatné sú korene tamojšieho folklórneho diania, keď FS Hôra si pripomínala šesťdesiatpäť rokov vzniku a účinkovania.

Slávka Krištáková poďakovala všetkým za udržiavanie kultúrneho dedičstva obce.

V prvom programovom bloku sa Hôra predstavila krásnymi piesňami a tancami. V druhom preniesla publikum priamo na Rejdovskú svadbu, v jej staršej verzii na platni vydané v roku 1968. Nahrávku doplnilo živé vystúpenie členov folklórnej skupiny. V publiku bolo aj niekoľko bývalých členiek súboru, ktoré sa na nahrávaní LP priamo zúčastnili. Tým starostka odovzdala malé pozornosti. V programe sa uviedol krásnymi piesňami aj novozaložený spevokol, ktorý pracuje pod vedením Viery Tomášikovej. Aké by to boli priadky bez tanečných scénok, čo ponapínajú smiechom bránice divákov a ukážu skutočný talent tanečníkov? Práve skvelými tanečnými výkonmi dievčat, žien a mužov 12. ročník Rejdovských priadok vyvrcholil. Už teraz sa v tejto folklórnej obci tešia na ich ďalšie pokračovanie o rok.

